

de Sportwereld

NUMMER 24

AUGUSTUS/SEPTEMBER 2001

Blijheid in Groningen

De ondergang van het Italiaanse voetbal

Tourherinneringen van Heinze Bakker

Redactioneel

Eva Hogenbirk

De zomer is weer volop begonnen! De temperatuur is gestegen en daarmee ook het humeur van meniggeen. Reguliere sportcompetities zijn afgelopen, maar er valt nog genoeg te beleven. Op het moment van schrijven zijn de Heineken Trophy (Rosmalen) en Wimbeldon net afgelopen, en is de Tour de France net begonnen. Het NK schaken, wielrennen en de World Bowl IX (American Football) liggen nog vers in het geheugen. Niet alleen de actuele sportliefhebber ook de sporthistoricus komt aan zijn trekken. Bijvoorbeeld in dit extra dikke nummer besteden we aandacht aan de enquête, die enige tijd geleden is afgenomen. Veel van de uitgesproken wensen van u, de lezer, worden ondertussen tegemoet getreden. Maar ook in de (nabije) toekomst wordt er nog hard gewerkt aan het iedere keer verbeteren van De Sportwereld. Echter: waar gesport wordt, vallen geblesseerden te betreuen en zo kan het dat in het vorige nummer drie storende fouten zijn geslopen. In het interview met Henk Faanhof moet Asser-Delft natuurlijk Assendelft zijn en Sportpaleis de Jong was uiteraard van de VPRO, niet van de VARA. Bovendien is per ongeluk het verkeerde colofon gebruikt. De andere drie zaken waarover lezers zich hebben opgewonden, vindt u op pagina's 8-9, 12-13 terug. Daarbij ook de oproep van Dhr. Huurman of informatie over de buitenplaats Laarderberg zijn richting op kan komen. Informatie over paardensport vindt u terug in het stuk van Theo Stevens: Paardenburg. Verder zijn er leuke boekrecensies, over schaken, Dynamo Kiev en de Tour. Over La Grande Boucle verhaalt onze nieuwe columnist Heinze Bakker. Maar dat zijn niet de hoofdthema's van de Sportwereld. Dat zijn wel schermen (met een leuke bijdrage van Ruud Paauw, tevens gast van de rubriek 5 vragen aan) en voetbal (met een prima verhaal van Zeger van Herwaarden over het fenomeen Italiaanse clubs). Veel leesplezier en (sport)succes gewenst. Tot de volgende keer!

Met vriendelijke groeten,

Uw hoofdredacteur,
Eva Hogenbirk

Heeft u opmerkingen, ideeën of artikelen voor de Sportwereld dan kunt u mailen naar: desportwereld@hotmail.com

Niets uit De Sportwereld mag worden gereproduceerd, op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de hoofdredactie. Mail voor aanvragen naar desportwereld@hotmail.com. De hoofdredactie heeft het recht om ingezonden brieven naar eigen inzicht in te korten.

De juichende vrouw op de voorpagina is Helena Beukema van de Groninger The Knicker Bockers, zie het artikel op pagina 18.

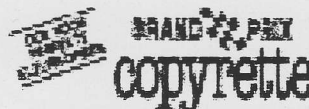
de Sportwereld 2

Advertentie

EENVOUD IN VEELVOUD EEN KOPIE VOOR 3½ SPIE

* Bij abonnement voor 5000 kopieën. Alle prijzen zijn excl. btw.

De beste kopie van Amsterdam
voordeliger per stuk, per dozijn,
per duizend en per gehele oplage.

Weteringschans 84a, 1017 XR Amsterdam
Amsteldijk 47, 1074 HW Amsterdam
Parnassusweg 212 en 218, 1076 AV Amsterdam
van Baeriestraat 87, 1071 AT Amsterdam

VOORDEEL IN VEELVOUD

Inhoud:

Nieuwsberichten	3
Ontstaan schermen	4
Etymologie schermen	5
Historisch besef schermen	6
Lezersbrieven	8 en 12
Boekrecensies	10 en 14
Paardenburg	16
Column Heinze Bakker	17
TKB gaat nooit verloren	18
Vijf vragen aan	19
Italiaanse clubs	20
Enquête	22

Sportgeschiedenis op tv

Zoals de laatste jaren gebruikelijk was, komt de redactie van Studio Sport ook deze zomer met een aantal anderhalf uur durende specials op woensdag over sportgebeurtenissen uit het verleden die indruk hebben gemaakt, dan wel een belangrijke fase markeren. Het vermelden meer dan waard is de uitzending die 8 augustus zal plaatshebben. Deze is namelijk gewijd aan het ontstaan van het betaalde voetbal in ons land. Oud-voetballers en andere personen van belang die destijds een rol speelden, blikken nog eens terug op deze voor de voetbalsport roerige tijd.

Tentoonstellingen Olympion

29 Mei j.l. heeft staatssecretaris Vliegenthart de tentoonstelling Sydney 2000 geopend in het Nederlands Sportmuseum Olympion. De successen van de Nederlandse ploeg worden hierin vanuit verschillende zijden belicht met behulp van fotomateriaal, videopresentaties en diverse in Australië gebruikte attributen zoals bijvoorbeeld de baanfiets van Leontien Zijlaard-Van Moorsel. De tentoonstelling loopt nog tot en met 23 augustus. Het museum, gelegen aan de Museumweg 10 te Lelystad, is van dinsdag tot en met vrijdag geopend van 10.00 tot 17.00, zaterdag en zondag van 12.00 tot 17.00. Meer informatie: 0320-261010. Een geheel andere tentoonstelling zal in de nazomer in het Nederlands Sportmuseum Olympion te zien zijn. Onder de titel 'Oranje en de sport' zal een indruk gegeven worden van de wijze waarop leden van het Huis van Oranje zich door de tijd heen voor sport en sportieve bezigheden interesseerden. Meer informatie over deze tentoonstelling volgt later in 'De Sportwereld'.

TT Assen in historisch perspectief

De TT Assen vindt al plaats sinds 1925. Aanleiding genoeg voor het Drents Museum om een en ander over deze happening ten toon te stellen, onder de welluidende titel 'Brullende motoren. Bruisend bier'. Van 15 juni tot en met 23 september van dinsdag tot en met zondag van 11-17 uur is de tentoonstelling te bezichtigen op Brink 1 te Assen. Meer informatie: 0592-312741 of www.drentsmuseum.nl. Naast een tentoonstelling is ook het archief van de TT overgebracht naar het Rijksarchief te Drenthe. Meer informatie hierover is te zien op: www.archief.nl.rad, vervolgens zoeken op Rijksarchief Drenthe.

www.sportboek.nl

Onder deze naam is enige tijd geleden een interessante, commerciële, sportboekensite geopend. Per tak van sport kan gezocht worden naar de beschikbare titels. Ook kunnen aan initiatiefnemer Mark Grijsbach zoekopdrachten gegeven worden. Ben je al lange tijd op zoek naar een specifiek boek over je favoriete sport, surf dan naar www.sportboek.nl.

Voetbalboeken

Wie heeft ze niet gelezen, de talrijke jongensromans over voetbal? 'De AFC'ers', 'Hoe pootige Kees beroepsspeler werd' etc. Een enthousiaste liefhebber heeft een site ingericht waarin diverse van zulke boeken worden 'tentoongesteld'. Deze is te vinden onder: www.home.wanadoo.nl/spitsbroeders

Belgisch boekenantiquariaat

Steeds meer (sport)boekenantiquariaten verschijnen op internet. Zo ook in België. Onder de naam www.antiqbook.com/ delezenaar zijn vele sporthistorische boeken te traceren. Lezers die andere interessante boekensites kennen, worden verzocht deze door te geven aan de nieuwsredactie van 'De Sportwereld' (pejemol@hotmail.com).

Geschermd is er door alle eeuwen heen, ja zelfs ver voor onze jaartelling. In een tempel in het Egyptische Luxor, gebouwd ter ere van Ramses III omstreeks 1200 voor Christus, is een reliëf aangetroffen met daarop schermers. Het is duidelijk een sportief gevecht, want de punten van de zwaarden zijn afgedekt en de gezichten beschermd. Er zijn ook juryleden op zichtbaar. In Europa speelde schermen een belangrijke rol bij de zogenaamde duels: het uitvechten van twisten, het rechtzetten van beledigingen en dergelijke. Dat noodzaakte vooral de betere standen tot het zich bekwamen in de vaardigheid met een wapen. De opkomst van schermlessen was daarvan het gevolg. In 1303 poogde Philips de Schone het duel te verbieden, maar moest zwichten voor de bezwaren van de adel. Wel werden een paar jaar later wettelijke voorschriften (beperkingen in feite) voor het duel ingevoerd.

Na de uitvinding van het buskruid werd schermen meer en meer een vorm van sport. Het favoriete wapen was lange tijd de rapier, gevolgd door sabel en degen. In 1530 vond de Italiaan Marozzo, grondlegger van de hedendaagse schermkunst, de floret uit. Ten tijde van Lodewijk XIV werd de schermkleding in Frankrijk aangepast en in 1780 zorgde de Franse meester La Boessière voor het gezichtsmasker waardoor ernstige blessures aan het hoofd konden worden voorkomen. Elk land ontwikkelde zijn eigen school. Toonaangevend waren aanvankelijk de Italianen, later ontwikkelden de Fransen daaruit een verfijning. In Nederland begon de schermkunst pas op toeren te komen vanaf 1814, na de beëindiging van de Franse bezetting. De sport werd voornamelijk beoefend in het leger. Maar het bleef lang ongestructureerd gerommel door het ontbreken van goede handleidingen. Pas in 1858 werd de zaak goed op poten gezet door Christiaan Siebenhaar, een legerofficier. Met zijn boekje 'Degen, Sabel, Geweer, Langen en Kort en Stok' kan men hem beschouwen als de stichter van de Nederlandse schermlesschool.

In 1870 werden de eerste verenigingen opgericht: 'Eendracht maakt Macht' (Rotterdam) en 'De Vrije wapenbroeders' (Den Haag). Vervolgens kwamen in vrijwel alle steden van enig belang schermclubs. Van 1880 tot 1885 beleefde deze tak van sport een glorieperiode. Het wemelde van de schermconcurrenten. Maar internationaal liep Nederland hopeloos achter. De methode-Siebenhaar had zijn tijd gehad. Het verbod 'noch voor- noch achterwaarts te mogen gaan' werkte al te belemmerend. De befaamde Brusselse maître Eugene Desmedt zei openlijk 'La méthode hollandaise est ridicule'. De Amsterdamse schermmer G. Hesse trok zich de kritiek aan, ging in Brussel in de leer en schreef een werkje over de Franse methode. Hij bewerkstelligde daarmee een omwenteling. Bij het wapen der cavalerie werd zelfs een Franse schermmeester aangesteld.

De ontwikkelingen gingen nu heel snel. Op initiatief van de Haarlemse schermvereniging Ripperda werd in 1890 een Nederlandsche Schermbond opgericht. Deze stelde zich ten

doel: één vaste methode van onderwijs en eenheid in de reglementen voor wedstrijden. (De Ned. Schermbond ging in 1900 ter ziele, in 1908 werd de Nederlandsche Amateur Schermbond opgericht). Tal van schermprofessoren vestigden zich na de eeuwwisseling in Nederland. De Franse maitres waren gedreven. Een van hen verwoordde dat in deze gloedvolle woorden: *'Men verkrijgt door de schermkunst niet alleen sterke spieren, een ruime borst en flinke gezondheid, maar ook geduld, koelbloedigheid, moed en verachting van lichamelijke pijn en vermoeidheid. Ik betwijfel of er wel één bezigheid is, waarbij de mensch met meer bewustheid het leven geniet. Het bloed stroomt snel en krachtig door de aderen, het hart klopt, het hoofd bonst, de slagaderen zwellen, de borst verruimt zich en de poriën der huid zetten zich wijd open. Voeg bij dat welzijn nog het genot dat men zijn kracht en behendigheid voelt vertienvoudigen'*. Proza dat als een sabel op je neerkomt.

De resultaten waren er naar. In de eerste helft van de twintigste eeuw boekten Nederlandse schermers (vrijwel altijd militairen) grote successen. Bij de zogeheten Tussen-Olympische Spelen van 1906 in Athene behaalde George van Rossem, de latere secretaris van het NOC, een zilveren medaille op de sabel; de vaderlandse equipe verwerfde op dit wapen brons. Alexander Blyenburgh veroverde brons op degen. Een jaar later werd J. Brouwer Europees kampioen sabel. Bij de Spelen van 1912 in Stockholm legden degen- en sabelquipe beslag op brons. In 1920 in Antwerpen werd Arie de Jong derde op sabel en de sabelquipe eveneens derde. Ook in 1924 in Parijs behaalde de Nederlandse sabelquipe in een zeer sterk veld deze plaats. Tal van Nederlandse schermers genoten internationale faam: Van Rossem, Brouwer, Doorman, Hubert van Blijenburgh, Wynoldt Daniels, Zeldenrust. De grootste van hen was zonder twijfel Arie de Jong. Met de Tussen-Spelen van 1906 meegerekend nam hij deel aan zes Olympische Spelen, waarbij hij in totaal vijf bronzen medailles (individueel en equipe) in de wacht sleepte. Hij werd voorts Europees kampioen op sabel in 1922 en 1923 en 18 keer nationaal kampioen: 3 x op floret, 9 x op degen en 6 x op sabel.

Intussen had ook het schermen voor dames internationaal een plaats gekregen, zij het vooralsnog alleen op floret. De Amsterdamse Jo de Boer bleek een schermster van groot allure. Zij behaalde acht keer de nationale titel, werd bij de Spelen van 1928 achtste en bij die van 1932 zesde. In 1929 behaalde zij de tweede plaats bij de Europese kampioenschappen. Na de Tweede Wereldoorlog hebben Nederlandse schermers zich nog maar zelden doen gelden bij wereldkampioenschappen en Olympische Spelen.

Bronnen: 'Het Boek der Sporten' samengesteld door Jan Feith; 'Sportencyclopedie' samengesteld door L. de Wolff; 'Nationaal Sport Gedenkboek', samengesteld door H.A. Meerum Terwogt, G.J. Nijland en Leo Lauer; 'The Game', uitgegeven door Marshall Cavendish Ltd.S.

Ha, schermen! Eindelijk eens niet zo'n Angelsaksische elementen doordrongen sport. Schermen is een edele sport, een Franse sport. En garde! Touché! Riposte! Het woord is van Germaanse oorsprong, en is via het Frankisch in het Frans terechtgekomen. De Fransen noemen het *escrime*, de Italianen spreken over *schermire*.

Met die beide woorden heeft ons *scherm* van doen, en van het zelfstandig naamwoord *scherm* is het werkwoord *schermen* afgeleid. Denk ook eens aan het wonderschone zelfstandige naamwoord *schermutseling*: 'onbeduidend handgemeen'. Een scherm biedt bescherming, je zou dus verwachten dat schermen een beschermingssport, een verdedigingssport is. (Net zoals een geweer een wapen is om je mee te *verweren*, te beschermen dus.) Ook de Engelsen zien het trouwens zo: *fence* - *fencing*. Maar de manier waarop er geschermd wordt, doet toch echt anders vermoeden. In Duitsland noemt men schermen *fechten* (en vechten is *kämpfen*), maar als studenten de degen, het floret of de sabel hanteren, heet het ineens *pauken*. Dat is dan ook een woord uit de studententaal, afgeleid van *Pauke*, 'pauk'. Het betekende oorspronkelijk 'hard blokken, studeren', en is later tevens schermen gaan betekenen, omdat je daar, als je flink traint, ook erg moe van kunt worden. In de schermsport wordt gebruik gemaakt van drie wapens. Het verschil tussen de wapens zit hem in het gewicht en de vorm en buigzaamheid van de kling. Ook is het zo dat met de verschillende wapens alleen bepaalde plekken op het lichaam geraakt mogen worden. Met het floret alleen de romp, met de sabel alles boven de heuplijn en met de degen het gehele lichaam.

Floret komt van het Franse *fleuret*, wat op zijn beurt van het Italiaanse *fioretto* komt. Beide woorden betekenen 'bloem' of 'bloemknop'. Bij de verklaring in het Etymologisch Woordenboek van Van Dale staat het volgende te lezen: „zo genoemd [het floret, GB] vanwege de gelijkenis van de bloemknopachtige plant”. Wie dit begrijpt, mag het zeggen. Mij ontgaat volkomen wat hier staat en nog minder wat er bedoeld wordt. Wát lijkt op een 'bloemknopachtige plant'? Het hele floret? De 'gewone' Van Dale is iets duidelijker: „naar de bloemvorm van het gevest”. Dat kan ik begrijpen, maar dan kun je een degen en een sabel ook wel een floret noemen, die hebben namelijk eenzelfde soort gevest. Er moet dus een brief naar Van Dale: „Geachte Meneer van Dale, een floret heet een floret omdat de punt van de kling afgeplat is. Dat wil zeggen: de kling heeft een stompe punt, en die lijkt op een bloemknop.”

Kan het floret gezien worden als het 'academische wapen' (rijke studenten in witte kleding op universiteiten ver van huis), dan moet de degen gezien worden als het 'duelleerwapen' (rijke heren - waarvan één slechts één handschoen draagt - die elkaar om een vrouw ergens op een veld buiten de stad doodsteken). Het woord gaat via het Middelhoogduits terug op het Oudfranse *dague*, dat we ook herkennen in het Engelse *dagger*: dolk. In het

moderne Frans betekent *dague* trouwens ook dolk. Dat is wel grappig, want wij spreken van een degen (dus op basis van het Oudfranse woord), maar de Fransen en Engelsen hebben een ander woord uit de kast moeten trekken (namelijk *épée*), simpelweg omdat hun *dague/dagger* 'dolk' is gaan betekenen.

De *sabel* is het 'militaire wapen', waarmee je niet alleen mag steken, maar ook houwen. Op de website van schermvereniging Prometheus uit Delft staat te lezen dat de Hongaarse cavalerie het wapen in de achttiende eeuw adopteerde „na veelvuldig contact met de Turken.” Het is dan ook niet verbazingwekkend dat het woord sabel een Oosteuropese oorsprong heeft. Hongaars: *szablya*, Pools: *szabla* en Russisch: *sábl'a*, waarschijnlijk van het Kirgizische *sapy*: 'sabel'.

Het zal iets met 'snijden' van doen hebben, getuige het Hongaarse *szabni* 'op maat snijden' en *szabó* 'kleermaker'. Maar de Hongaarse bereden soldaten hieuwen en sneden vast andere zaken: armen, halzen en dat soort dingen. Vandaar ook „de bloedgeul op de rug van de kling” waar schermvereniging Prometheus op haar website fijntjes melding van maakt.

De Sportwereld toetst in ieder nummer het historisch besef van een sportbond. Tevens wordt aandacht besteed aan de huidige situatie van de bond. In dit deel van de reeks: Schermen

Plaats: telefonierend met Katwijk

Datum: 21 mei 2001

Gesprekspartner: H. Crooijmans

Functie: administrateur van de Koninklijke Nederlandse

Algemene Schermbond (KNAS)

Wanneer is schermen in Nederland begonnen?

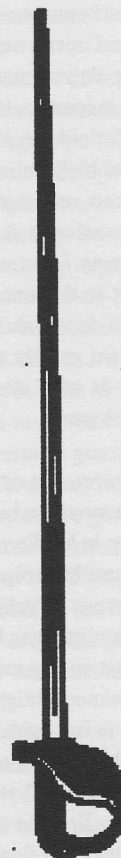
Al in de Middeleeuwen! In de daaropvolgende eeuwen is schermen een onderdeel van de militaire sportbeoefening geworden. In de loop van de negentiende eeuw begonnen ook niet-militairen zich te interesseren voor de schermsport. Je had het Rotterdams Schermcollege en Eendracht maakt Macht, en wat later in Den Haag de Vrije Wapenbroeders. Toch waren er nog steeds meer militairen die schermden dan burgers. Tijdens de eerste Wereldoorlog beleefde de schermsport in Nederland een echte bloeiperiode en kreeg de sport veel aanhang buiten militaire kringen.

Wanneer ontstond de KNAS?

In 1897 is eerst de (Koninklijke) Officiers Scherm Bond opgericht. In datzelfde jaar organiseerden een aantal niet-militairen zich in de Nederlandsche Schermbond in Haarlem maar die laatste stierf een stille dood in 1900. Het bleek dat de militairen toch wat meer in hun mars hadden dan de burgers. In 1902 kwam het tot de oprichting van de (Koninklijke) Onderofficiers Schermbond. In 1905 was er weer een poging voor burger-schermers om zich te organiseren en die resulteerde in de uitzending van een flink aantal schermers naar de tussenspelen in 1906 in Athene. Twee jaar later was het dan zover. De bond is opgericht op 1 februari 1908 omdat Nederland schermkampioenschappen ging organiseren in 1909 en dus moest er een nationale bond komen. Overigens: de afkorting KNAS betekende eerst de (Koninklijke) Nederlandsche Amateur Schermbond, dit ter onderscheiding van de militairen. Pas later is het woord Amateur vervangen door Algemene. De twee militaire scherm-bonden zijn in 1996 gefuseerd.

Hoe ging het verder?

Het ging tot aan de Spelen van 1928 erg goed met de Nederlandse schermers. De training werd professioneel aangepakt en de resultaten waren er ook naar. Op de Olympische Spelen van 1912, 1920, 1924 en de tussenspelen van 1906 regende het bronzen medailles met een enkele zilveren medaille. Maar langzamerhand zijn de prestaties ingezakt. Toch zijn er in de vooroorlogse jaren regelmatig Europese en enkele wereldtitels behaald. Daarna was de grote bloeitijd van het schermen voorbij.

En hoe is het er nu mee gesteld?

Er zijn 62 verenigingen bij ons aangesloten, met tweeduizend leden. De meeste verenigingen zitten trouwens in de Randstad. Er zijn talentvolle schermers. Indra Angad staat bijvoorbeeld veertiende op de wereldranglijst bij de dames senioren op de floret en Tol bij dames degen staat 25ste. Sebastiaan Combé en Matthijs Rolfs zijn bij de junioren op floret met een mooie opmars bezig. Bij de mannen op degen is Bas Verwijlen een hele goede, net benoemd tot Lid van Verdienste. Hij is winnaar geworden van de wereldbeker voor junioren 2001.

Doet uw Bond aan geschiedschrijving?

Nee, niet als sportbond. We zijn een kleine bond, als organisatie dan. Ik weet wel dat individuele clubs bij hun eeuwfeest mooie boeken hebben gemaakt, zoals de Haagse van 1894 en Pan van 1895. Ook de Officiersschermbond heeft in 1972 een boek gemaakt. Wij brengen natuurlijk ieder jaar ons jaarverslag uit, waar veel gegevens in te vinden zijn. Je treft ook het nodige in ons bondsblad Touché. Je moet eens gaan praten met Bert van der Berg uit Wormerveer en Van Roon uit Den Haag: twee fanatieke verzamelaars die erg veel van de geschiedenis van de scherm sport afweten. Ruud van Oeveren heeft in Frankrijk een scherm museum ingericht in zijn chateau in Bourgeuil. De moeite waard!

Waar zijn uw archieven?

De archieven die we hebben liggen allemaal hier op het bondsbureau. Helaas zijn bij het bombardement op het Bezuidenhout in de oorlogsjaren alle archieven van voor die tijd weggeraakt. We hebben hier ook een mooie collectie bondsbladen, al is die nog niet helemaal compleet.

Wat staat er te gebeuren?

We zijn een kleine bond, bijna iedereen doet het bestuurswerk als vrijwilliger. Ook internationaal is het een kleine sport. Maar we zijn bezig met het topsport beleidsplan in de hoop onze prestaties te verbeteren. Er staat een aantal wedstrijden op het programma, de nationale kampioenschappen in juni en wat later de EK in Koblenz. Voor de junioren de EK in Turkije en in oktober de WK voor senioren in Nimes.

Gerbrand Bakker schrijft leuke stukjes over de etymologie van de sporten. En iedereen, die zich verdiept in de historie van de tennissport dient in de armen te worden gesloten. Toch moeten mij enkele kritische kanttekeningen van het hart. In het verleden hebben de tennishistorici elkaar vaak overgeschreven en zodoende zijn vele gissingen en gekunstelde verklaringen decennia lang klakkeloos overgeschreven. Zelfs de moderne website van de K.N.L.T.B. bevat historische blunders, die blijkbaar moeilijk recht te zetten zijn onder het motto, dat een andere verklaring "ook maar een gewoon theorieetje is".

Het is derhalve steeds belangrijker aan bronvermelding te doen, iets wat mij als niet-wetenschapper soms irriteert, omdat bronvermelding ook vaak de schijn wekt van wetenschappelijkheid, omdat bijna niemand de literatuurlijsten kritisch pleegt te evalueren. Althans, een aantal medische wetenschappers hebben mij uitgelegd op welke manieren je je artikel kan "opwaarderen". Maar ik begrijp, dat in een blad van standing als dat van De Sportwereld, het toch terecht is, de literatuurbron te vermelden, en dit keer niet zoals het hoort, als bijlage, maar als startpunt.

In de tenniswereld geldt als grootste deskundige op het gebied van de tennishistorie professor Heiner Gillmeister. Hij heeft diverse boeken gepubliceerd over deze thematiek; zo ook over de geschiedenis van tennis op de Olympische Spelen. Het boek dat zeer diep ingaat op de etymologie van de tennissport is: *Kulturgeschichte des Tennis*, Wilhelm Fink Verlag, 1990. In het Engels is dit boek in 1995 verschenen bij de Leicester University Press, ISBN 0 7185 0147 0, 446 pp.

Dit boek geldt als het belangrijkste standaardwerk van dit moment, en rekent op wetenschappelijke wijze af met een aantal fabeltjes en stellingen, zoals die ook nog te vinden zijn in het artikel van Bakker. Het spreekt vanzelf, dat verhaaltjes, die ik pleeg te vertellen zonder bronvermelding en dus zonder geloofwaardigheid, Gillmeister als bron hebben.

Laat ik beginnen de structuur aan te houden zoals aanwezig in het artikel van Bakker.

Hij begint met majoor Wingfield, de patentaanvrager op het spel geheten "Sfairistike or lawn tennis". Dit patent dateert uit 1974, hoewel al met het spel geëxperimenteerd werd in 1973. In Engeland werd al een tiental jaren eerder een vorm van lawn tennis gespeeld door Harry Gem, die vermoedelijk een vorm van "longue paume" gebruikte, weer een variant van het tennisspel. Echter, van de spelregels, die Wingfield introduceerde, is zo goed als alles geschrapt. Het was een commissie van de All England Club, die bijeenkwam op Lord's, het cricket en real tennis terrein van de M.C.C., die tal van wijzigingen doorvoerde, en uiteindelijk de spelregels accepteerde zoals zij die al kenden van de real tennis beoefening.

Wat ik vervolgens erg belangrijk vind, misschien wel uit misplaatste nationalistische overwegingen, is de correctie op het ontstaan van het woord "racket". Zoals Gillmeister stelt, is dit woord van Vlaamse origine, dus afkomstig uit het Nederlandse taalgebied. Op bladz. 102 e.v. doet hij kond van zijn onderzoekingen o.a. in het *Gemmula Vocabulorum*, Antwerpen, 1490. Zijn conclusies zijn zeer duidelijk: het woord racket is afkomstig van het Nederlandse woord ra-ketsen, terugkaatsen. Het waren de Nederlanders, de door scheepvaart excellente houtbuiers, die erg goed waren in raketters maken. Zij gingen ook schapendarmen gebruiken als bespanning en noemden dat "Caetsdarmen". Zowel de Duisters, de Fransen, de Engelsen als de twintigste-eeuwse Nederlanders begrepen dit woord niet en verbasterden het tot "kattendarmen" (catsgut, boyau de chat, katzen-). Nooit heeft een kat het leven moeten laten voor een bespanning. Gillmeister rondt af met te stellen, dat gezien de oorsprong van het woord caetsdarmen, de uitvinding in Nederland gedaan moet zijn.

Ook ontzenuwt Gillmeister de fabels dat het oud-arabisch iets te maken heeft met de etymologie. Raha, de handpalm, en Tinnis, de verdwenen Egyptische stad als verklaring voor het woord tennis, worden naar het rijk der fabeltjes verwezen.

De verklaring die ik in het vorige nummer heb gegeven over de puntentelling, en die Bakker niet aannemelijk vindt, is ook afkomstig uit Gillmeister, bladz. 124. De bron van de telling is hoogstwaarschijnlijk terug te voeren op het spelen om geld - vandaar het woord wed-strijd!

Het is zeer onwaarschijnlijk dat er klokken hingen bij tennisbanen. Wel is het getal 60, zoals terug te vinden in de tijdrekening, een middeleeuwse eenheid, zoals 100 dat nu bij ons is. Tevens is Gillmeister erg minachtend over de uitleg van het woord "love" door middel van het franse l'oeuf. Dit vindt hij onzin, en onderbouwt deze stelling door etymologische parallelen. Love is afkomstig van het begrip "liefdewerk", omme niets. Zie ook Cees de Bondt.

Tenslotte nog een reactie op de uitleg van het woord "tiebreaker". De suggestie dat dit uit Engeland afkomstig is, is helaas niet correct. Ja, het is wel uit de Engelse taal afkomstig, maar die taal wordt nu eenmaal in vele werelddelen gesproken, zo ook in Amerika. Het was James van Alen, die eind zestiger jaren begon te experimenteren met een methode om ellenlange sets te beperken. Hij vond het VASS uit, het Van Alen Scoring System. Dit sudden-death systeem werd in 1970 in de Philadelphia Open geïntroduceerd. Pas in 1971 werd een andere vorm, de huidige tiebreaker toegepast in Wimbledon.

Et cetero censeo: Roland Garros biedt tien maal zoveel interessanter tennis dan Wimbledon.

Allereerst een compliment, de uitvoering van "de Sportwereld" gaat er bij elke uitgave op vooruit. Maar ik wilde even een klein commentaar geven bij "Etymologie golf" van Gerbrand Bakker. Bakker heeft zijn huiswerk op zijn minst onvolledig gedaan. Zoals je in mijn bijdrage kunt lezen is er al eeuwen een verwarring over "KOLF" en "COLF". Het maakte onderdeel uit van mijn bijdrage dat verschil te belichten. Het zijn historisch verschillende spelen zoals ik daar duidelijk maak. Kolf wordt inderdaad ook nog steeds gespeeld en niet alleen in West-Friesland.

In de oude teksten in Schotland wordt vaak "Goff" geschreven. Evenmin als in het Nederlands, bestond er een afgesproken schrijfwijze en schreef men het fonetisch op.

We kunnen natuurlijk slechts vermoedens hebben over de uitspraak van destijds en het is dus onwetenschappelijk daarover een uitspraak doen. Dat hij dan 1453 in de Middeleeuwen plaatst zien we maar voorbij. Overigens hebben de Schotten helemaal geen moeite met de K. Talloze woorden uit het Celtic Schots beginnen er mee ..: Kilt, Kiln, Kirk om maar een paar te noemen. Mag ik ook nog aanbevelen: "ORIGINS".

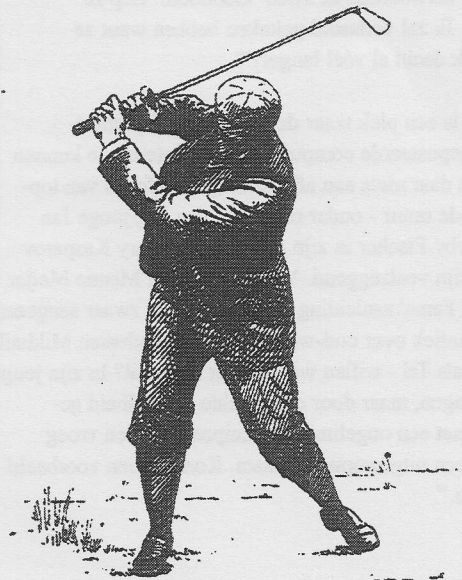
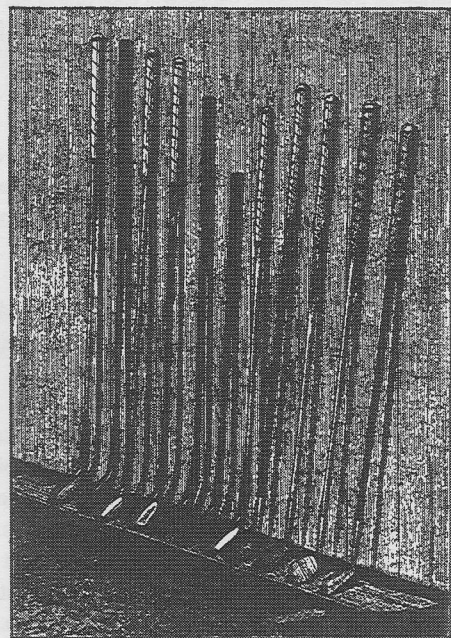
De etymologische dictionaire van Eric Partridge (Routledge and Keegan London 1958) waarin: ..."golf: first occurs in late MD (medieval dutch) comes from MD colf colve ...etc...." En dan vind ik de nogal goedkope manier waarmee de tekst wordt opgeluisterd, ik citeer: ..."omringd door drank, hapjes en wulpse dienstertjes in een zelfgenoegzame jubelstemming (...) wisten zij veel...etc etc..." Was Bakker daar dan bij? En de heren (en dames want golf is van het begin af in Nederland ook een vrouwen-sport geweest) kenden de herkomst van Golf en Kolf uitstekend. Als Bakker wat meer literatuur had geraadpleegd had hij dat kunnen lezen.

Wat later kan hij zich weer niet beheersen om vooral "leuk" te zijn en voert die wulpse dienstertjes weer op, nu in gezelschap van de "caddies" die ..."met hun geruite pofbroeken en Engelse snorretjes..." Er zijn voldoende foto's uit de begintijd in Nederland om beter te weten. Een caddie in een geruite pofbroek (bedoelt hij plus-fours?) is belachelijk. Afgezien nog van het feit dat geen caddie er ooit maar zelfs van heeft gedroomd in het clubhuis te komen, zo zat die sport toen nu eenmaal in elkaar (in Schotland nog wel!!).

Bakker heeft voorbijgezien aan het feit dat men slechts vermoed dat "caddie" afkomstig is van "cadet" (via Mary Stuart uit Frankrijk overgekomen). Andere bronnen houden het op een oud Schots woord "cawdy". Een straatjongen die allerlei klusjes opknapt, vooral boodschappen overbrengen. Hij hing dus altijd rond bij de pubs en clubs en het is aannemelijk dat hij dus ook werd ingehuurd om de clubs (onder de arm) te dragen. Ook dit is niet historisch onbetwistbaar, maar wie een Etymologisch

commentaar schrijft, zou op zijn minst zijn huiswerk compleet moeten maken.

Jammer dat de twee artikelen niet eerst even naast elkaar zijn gelegd. Nu krijgt men een verwarde indruk, juist op het historisch zo goed onderzochte punt van het verschil tussen kolf en colf. Al bij al een niveau dat de goede naam van een "historisch" georiënteerd blad bepaald geen goed doet. Misschien voor verantwoord etymologisch commentaar iemand zoeken die bereid is enig onderzoek te doen en zich onthoudt van misplaatste grapjes.

Gambiet: herensociëteit met spinnenwebben

„Eerste indruk: rechtsomkeert... Gambiet, 20 jaar later”, samenstelling Marjolein Denslagen, Nadia Hasnan en Ron Nep. Schaakhuis Gambiet, 2001. 58 pagina's. NLG 10,00. Verkrijgbaar bij o.a. Het Gambiet. Renzo Verwer is freelance journalist, o.a. voor Schaaknieuws, Welerrevue, Privé en De Groene Amsterdammer.

Argeloze passanten kijken soms verbaasd door de ramen; anderen lopen er doelbewust binnen. Eenmaal in het smoezelige pand weet je onmiddellijk waar je bent: op vrijwel elke tafel staat een schaakbord. Schaakhuis Het Gambiet aan de Bloemgracht 20 te Amsterdam vierde 9 juni haar twintigjarig bestaan. Er werd gesnelschaakt, gedanst en huisschaker Julius Vischjager verkocht zijn weekkrant The Daily Invisible. En zoals het schakers betaamt -spelers op alle niveaus schrijven graag over hun sport - werd een heus jubileumboek gepresenteerd, dat een uitstekend beeld geeft van de vreemde wereld die Gambiet heet. Zo bevat 'Eerste indruk: rechtsomkeert...' een verhaal van eigenaar Menashe Goldberg over schaken en wedden, een gedicht van Drs P. over de huiskat Prindi (genoemd naar oud-wereldkampioene schaken Nona Gaprindashvili), en natuurlijk enkele schaakpartijen - en problemen.

Ook verhalen van Errit Petersma ontbreken niet. De voorzitter van het veelgeplaagde Max Euwe Centrum noemt het Gambiet consequent en niet eens ironisch een herensociëteit. Het is de vraag of barkeeper Lydia van der Weide dat met hem eens is. „Spinnenwebben zijn verheven tot kunst, de muur is van wit geel en vervolgens bruin geworden en op het damestoilet ontstaan zeer interessante nieuwe schimmelsoorten”, schrijft ze. „Onlangs kwam een meisje verwonderd uit het toilet. Ze ving mijn blik en vroeg: 'hoe lang zitten jullie hier al?' 'Al bijna twintig jaar', antwoordde ik trots. 'Ooooooh!' riep ze teleurgesteld. Ik zal verbaasd gekeken hebben want ze vervolgde: 'Ik dacht al véél langer!'”

Het Gambiet is een plek waar de tijd heeft stil gestaan. De centraal geposteerde computer, om via Internet te kunnen schaken, doet daar niets aan af. De vergeelde foto's van top-schakers aan de muur - onder meer van een nog jonge Jan Timman, Bobby Fischer in zijn glorie-dagen, Gary Kasparov rond 1985 - zijn veelzeggend. Voor vaste klant Menno Meijer is deze 'Wall of Fame' aanleiding uit te barsten in zwaar aangezette schakersromantiek over oud-wereldkampioen schaken Mikhail Tal: „Spelen als Tal - willen wij dat niet allemaal? In zijn jeugd een mooie jongen, maar door een slechte gezondheid gecombineerd met een ongelimiteerd zuipen en roken vroeg gestorven in een uitgewoond lichaam. Kortom: een voorbeeld voor ons allen.”

Van der Weide, die zelf niet schaakt, verkiest Het Gambiet boven andere café's: „Na een paar avondjes in voornoemde buurtkroeg - tussen zweterige stomdronken kerels, die tussen het lallen door alleen maar over auto's of het versieren van vrouwen konden praten en vonden dat ze na het aanbieden van een drankje ogenblikkelijk het recht verkregen aan je benen te zitten; om vervolgens over te gaan tot het vals in canon zingen van liedjes van Frans Bauer - wist ik het zeker: Gambiet en al die maffe schakers zijn zo gek nog niet.”

Genadeloos is de barkeeper ook voor de bezoekers. Toen een grote groep meisjes het schaakcafé bezocht, durfde niemand ze aan te spreken. „Uiteindelijk trok één iemand de stoute schoenen aan en plaatste zich bij de ronde tafel waar drie meisjes zaten. Geshockt door zijn eigen overmoed greep hij de dichtstbijzijnde ouwe krant en bleef aandachtig verdiept in de denksportpagina tot de meiden anderhalf uur later weer vertrokken.” Aldus Van der Weide die concludeert: „Zodra de schaker een vrouw in het oog krijgt, komt het beest in hem los. De angsthaas.”

De bundel geeft ook het sektarische van Het Gambiet weer. Iedereen is welkom, maar nieuwe bezoekers worden in meer of mindere mate als indringers gezien. Errit Petersma schrijft over een Japanse toerist in het café: „Omdat hij de drempel heeft durven nemen, bewonderen we zijn moed en zullen die belonen. Hij mag zijn gang gaan.” Dan geeft de Japanner Prindi 'een zet'. „Alsof het afgesproken werk is, staan we als één man op en smijten we de camera de deur uit. Jankend wordt hij tussen twee landgenoten naar zijn hotel gesleept.” Een junk wordt echter niet weggewerkt. De Gambieters zullen zich in hem herkennen: met de kreet 'Getverdemme junks' begroet je er een mede-schaakverslaafde.

Uiteraard geeft ook dit boek geen definitief antwoord op de eeuwige vraag waarom schaken zo fascineert. Dichter en vaste gast Jan Kal doet een dappere poging. Uit het gedicht 'Schaken': „Waarom zou ik mijn geest daarmee vermoeien? Gewoon omdat ik er belang in stel? Het valt me op dat ik de tijd niet tel wanneer ik schaak studeer, dus moet het boeien.”

Tour Encyclopedie deel 1 1903 – 1929

Tour Encyclopedie deel 2 1930 – 1953

Tour Encyclopedie deel 3 1954 – 1965

Tour Encyclopedie deel 4 1966 – 1975

(geen ISBN nummers; Uitgeverij Worldstrips, Gent)

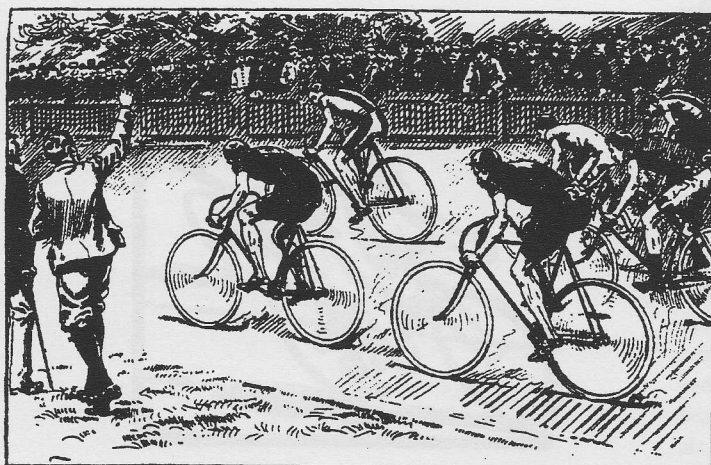
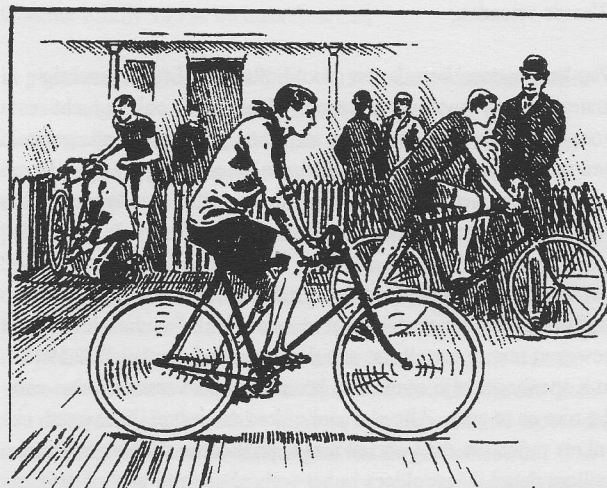
Te verkrijgen bij de uitgever: Landbouwerstraat 17 9000

Gent en bij Sport en Publiciteit te Mijdrecht.

In 1997 is uitgeverij Worldstrips begonnen met een zestalige zevendelige Tour de France Encyclopedie. Dit jaar verschijnt deel 5. In 2003 bij het eeuwfeest van de Tour is de serie compleet. Met deze uitgave is een groot bezwaar dat aan andere Tourboeken kleeft, teniet gedaan. Door de meerdelige opzet hoef je bij een update niet weer alles opnieuw te kopen.

Per Tour is een klein kaartje opgenomen, een overzicht van de belangrijkste wijzigingen ten opzichte van het vorig jaar en een deelnemerslijst. Per etappe wordt de volledige uitslag gegeven, uitvallers, een aantal wetenswaardigheden, een overzicht van de bonificatiesseconden en de top drie van het algemeen klassement.

Aan het eind staat de volledige einduitslag en top drie van het bergklassement, ploegenklassement, puntenklassement etc. En dat is het. Hoewel dit het beste is dat verkrijgbaar is, is het toch onvoldoende. Niets over de bergpassages die voor het bergklassement mee tellen, geen uitslagen van tussensprints etc. Het betreft weliswaar 'slechts' de nevenklassementen, maar ze maken wel deel uit van de Tourhistorie en horen wat mij betreft in een serie die een monument voor de bijna honderdjarige Tour de France beoogt te zijn, zeker thuis.

Waarde vrienden,

Van 'oral history' ben ik een groot liefhebber. Er kan prachtig materiaal mee worden verworven. Maar ik ben ook beducht voor de schaduwkanten ervan, want hoe goed is iemands geheugen nog na zoveel jaar? Dat blijft een klemmende vraag en ik ben bang dat niet iedereen zich dat realiseert. En zo kunnen er verhalen in omloop komen die kant noch wal raken.

Bepaalde dingen vallen eenvoudig niet te controleren. Als in het artikel van Eva Hogenbirk met en over Henk Faanhof de gewezen renner vertelt dat aan de vooravond van het WK 1949 in Kopenhagen zijn overleden broer aan hem verscheen dan valt dat niet na te gaan. Alleen Faanhof kan dat weten. Er is geen enkele reden om dat voorval niet te publiceren. Het is een mooi saillant detail. Maar elders in het verhaal noemt Faanhof data en feiten en die vallen wel op juistheid te controleren.

Ik neem de passage waarin Faanhof het heeft over de Spelen van 1948 in Londen.

'Tijdens de eerste ronden van de ploegachtervolging op de wielervedbaan kreeg een van de vier een platte band en moest Faanhof met twee ploegmaten verder. Na één ronde. "En we zetten notabene de snelste tijd neer van alle acht deelnemende landen!" Uruguay versloeg het team echter met 20 cm. In die tijd bestond er geen herkansing, of plaatsing via de snelste tijd. Nederland was al na een duel uitgeschakeld'.

Ik rook na deze passage meteen onraad, maar aangezien mijn geheugen ook niet 18-karaats is, heb ik er het officiële Britse gedenkboek van de Spelen van 1948 maar eens bijgehaald. Wat blijkt? Nederland werd niet met 20 cm door Uruguay verslagen maar met ruim zes seconden (ongeveer 75 meter): 5 min. 8,6 sec. tegen 5.14,7. Had Nederland met drie man na één ronde de snelste tijd van 'alle acht deelnemende landen'? Nee, het officiële gedenkboek geeft op blz. 328 aan dat Argentinië, Italië, Uruguay, Frankrijk, Amerika, België en Australië sneller waren. Er namen trouwens geen acht landen deel maar vijftien. Reed een der Nederlanders plat? Ik vond het nergens vermeld. In het Olympisch Logboek van Klaas Peereboom staat er op blz. 196 dit over: 'De Nederlandse achtervolgingsploeg werd er door Uruguay regelmatig uitgereden, omdat Blankenauw niet bestand was tegen het tempo der anderen. Ook met Blankenauw in behoorlijke conditie zou het een zwaar gevecht zijn geworden, want deze Zuid-Amerikanen reden uitstekend'. Wat blijft er dus van deze hele passage over? Vrijwel niets.

Achterdochtig geworden begon ik op andere details te letten. Over Faanhof wordt gezegd dat hij in de Tour de France van 1954 in een ravijn viel, terwijl hij juist zijn stempel drukte op 'La Grande Boucle' en zelfs Angers-Bordeaux won. (Dit stond

niet als citaat aangegeven, maar ik neem aan dat Eva dat van hem heeft). In al mijn boeken over de Tour heb ik nergens kunnen vinden dat Faanhof in een ravijn viel (toch een saillant detail), maar goed, het kan gebeurd zijn. Dat Faanhof zijn stempel op de Tour van 1954 drukte is volstrekt onjuist. Zie Cottaars 'Finish in Parijs' waarin per etappe de klasseringen van de Nederlanders worden weergegeven. Faanhof eindigde, met uitzondering in Bordeaux, steeds in het peloton of ruim er achter. Pech heeft Faanhof inderdaad gehad, maar wat over het WK 1952 wordt vermeld ('Wat dacht u van de lekke band in de voorlaatste ronde van het wereldkampioenschap in 1952, waardoor de medevluchter automatisch werd bekroond?') is in strijd met de feiten. Zie daarvoor op blz. 45/46 het gedetailleerde verslag van Wim van Eyle (en de finishfoto) in het boek 'Wereldkampioen!'. De strijd werd in 1952 beslist in een massasprint waarin Faanhof zesde werd.

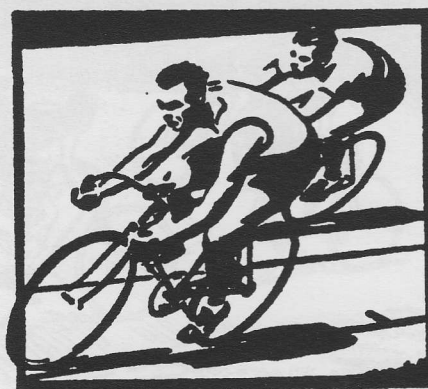
Verder stuitte ik op de wel heel merkwaardige zin:

'Omdat de Olympische Spelen in 1940 en 1944 vanwege de Tweede Wereldoorlog niet doorgingen (Faanhof was wel geselecteerd).....' De wereldoorlog was in 1939 uitgebroken. In 1940 noch in 1944 is er een Nederlandse Olympische ploeg geformeerd. Het idee alleen al dat men in 1944, in het holst van de oorlog, met zoiets als selecties voor Olympische Spelen bezig zou zijn geweest!

Wat ik met dit alles wil zeggen is dit: 'oral history' prima, maar laten we steeds een gezond wantrouwen hebben over de kwaliteit van iemands geheugen. Laten we steeds controleren wat te controleren is en dus zo veel mogelijk onjuistheden vermijden.

Met vriendelijke groet,

Ruud Paauw

Oproep lezers Larenberg

Pim Huurman

Mijne Dames en Heren,

Onlangs las ik in Het Boek der Sporten van Jan Feith uit 1900 op pagina 129-132 dat er van 1845 tot ± 1850 paardenrennen zijn gehouden door de Larener Sociëteit op de Larenerhoogte. In een andere bron vond ik dat dit plaatsvond in de nabijheid van de buitenplaats Larenberg van Jhr. Mr. C. Bakker in Laren NH. Deze buitenplaats, gebouwd in 1935 bestaat nog steeds en ik ben als Laarder sinds mijn geboorte geïnteresseerd en wil hiervan iets meer te weten komen.

Wellicht kunt U mij bronnen aangeven of bibliotheken noemen waar ik verder zou kunnen komen. De plaatselijke bronnen geven verder niets. U bij voorbaat dankend voor de moeite die U wellicht kunt en wilt nemen, verblijf ik, met vriendelijke groeten,

Pim Huurman
Gooiergracht 145
1251 VE Laren NH

Reactie op lezersbrieven

Eva Hogenbirk

Geachte schrijvers van de lezersbrieven,

Ik plaats een kanttekening bij uw werk: zoals u weet verschillen mensen nogal van elkaar, en daarmee hun verhalen. Bij oral history is dat prettig, want het gaat juist om dat verhaal en niet om de feiten. Bij het controleren van feiten is dat vervelend omdat er veel verschillende versies zijn, zelfs over statistisch simpele zaken als aantal Nederlandse deelnemers aan de Olympische Spelen van 1928 in Amsterdam. Hoe weet je welk boek c.q. auteurs gelijk heeft/hebben? Neem je de cijfers die meermaals herhaald worden over al de waarheid? Klinkt logisch, zij het niet dat je dan 'beticht' kunt worden van het 'overschrijven' van de verkeerde bronnen. Neem je dan dus de statistieken die afwijken van de massa? Klinkt minder logisch, misschien dan de cijfers die overeenkomen met de herinneringen van de geïnterviewde? Ook moeilijk want zoals Ruud Paauw terecht opmerkt: een geheugen is niet 18-karaats. Als Faanhof echter beweert dat zijn team met 20 cm werd verslagen, al na een ronde met een ploegmaat minder verder moest en de snelste tijd van iedereen neerzette (wat natuurlijk hélémaal niet kan omdat die sowieso door Uruguay gerealiseerd moet zijn), vindt ik dat prachtige dramatiek en zal ik de beste man geen leugenaar gaan noemen. (Let overigens op de consistentie in het verhaal van Faanhof: als je 'vergeet' dat zeven landen sneller waren, blijven er nog slechts acht deelnemers over en heb je zelf de snelste tijd neergezet.) Andere onwaarheden:

1. Je stempel drukken op de Tour doe je als rassprinter in de eerste (vaak) rustige week al snel, zeker na het winnen van een etappe. Daarna volgde echter de val, en na een paar keer in het peleton of ruim erachter geïndigd te zijn-mede dankzij pijn- gaf de Amsterdammer op.
2. Dat de W.O. II in 1939 is uitgebroken weet ik, de ploeg voor de Olympische Spelen was echter al gevormd. Uiteraard geldt dat niet voor 1944 (ik heb maar even aangenomen dat de weldenkende lezer dit zelf kon bedenken), maar als dat wel was gebeurd dan was de kans groot geweest dat Faanhof tot de selectie had behoord.
3. Met een lekke band is het vast slecht sprinten. Waar die andere vier mede-vluchters gebleven zijn in het geheugen van Faanhof weet ik niet. Misschien heeft Ruud Paauw gelijk en moeten dit soort details tot op het bot gecontroleerd worden. Toch vind ik dat haast ontmutterend, minder romantisch en een stuk minder mooi. Waarom niet eens een lekker leesbaar verhaal ervan maken, naar je eigen ideeën geïnterpreteerd met een verfrissende kijk op de feiten zoals Gerbrand Bakker doet. In dit leven kom je een heel eind met wat fantasie. Mensen die zich daaraan storen (anderen kijken daar juist naar uit blijkt uit de enquête en de lezersbrief van Bollerman), moeten het artikel dan maar overslaan. Ik sta achter mijn redacteur. En omdat ik achter al mijn redacteurs en lezers sta, heb ik de beide verschillende ideeën over kolf en golf juist naast elkaar laten bestaan. Omdat we er allemaal niet bij waren, en zowel het een als het ander de waarheid kan zijn! Ik zal me echter ook in de toekomst verheugen op lezersbrieven die dat naar boven proberen te krijgen.

Met vriendelijke groeten,
Eva Hogenbirk

Één gebeurtenis uit de Tour de France van 1951 is in het geheugen blijven hangen. De val van Wim van Est, in de gele trui, in het ravijn van de Aubisque en vereeuwigd in een reclameslogan.

“Zeventig meter viel ik diep
Mijn hart stond stil
Maar mijn Pontiac liep.”

Op 17 juli jongsleden was dit 50 jaar geleden. De eerste Nederlander in het geel kreeg ter ere van deze gebeurtenis zijn eigen gedenkteken op de Aubisque.

De Tour van 1951 was sportief van een hoog niveau. Aan de hand van het door Hugo Koblet (met hulp) geschreven boekje *Mein schönster Sieg Tour de France 1951* (Zürich 1951)¹ volgt hier een kort overzicht van het koersverloop.

De grootste opgaaf voorafgaand aan de Tour was om aan goed materiaal te komen. Koblet is vooral veel tijd en geld kwijt aan het kopen van eerste kwaliteit banden. Hij koopt er 70.

De Tour gaat van start in Metz. De eerste etappe is het meteen raak: de Zwitser Rossi wint en veroverd de gele trui. Hoewel Koblet hem deze trofee best gunt, komt het hem niet goed uit. Hij wil geen energie verspillen om de trui verdedigen en zo een uitgeputte ploeg te hebben voor het echte werk begint. Eén dag zal de ploeg de gele trui verdedigen. Gelukkig voor hem neemt de volgende dag een ander de gele trui over. De rit van Reims naar Gent voert over de toen al beruchte muur van Geraardsbergen “*einen unheimlichen Zwischenakt*”.

Deze eerste ritten hebben voor de einduitslag geen betekenis. De tijdrit tussen Rennes en Angers wel. Aanvankelijk is er grote teleurstelling bij Koblet. Wat hij het meest vreest gebeurt; de tijdrit gaat met één seconde verschil naar Bobet. Hij schrijft dat hij liever met een groot verschil had verloren dan met één seconde. Maar er blijkt iets niet te kloppen met de tijdwaarneming. De Spanjaard Ruiz is geklasseerd met 5:44 achterstand terwijl Koblet hem gepasseerd is: daarom zou de Spanjaard minstens zes minuten achterstand moeten hebben. Koblet tekent protest aan en de fout wordt hersteld. Zo wordt verlies met 1 seconde verschil omgezet in winnen met 59 seconden voorsprong op Bobet. Er is niet alleen de voldoening van de overwinning maar ook 1 minuut bonificatie. Koblet staat daarom derde in het algemeen klassement.

In de rit Brive – Agen voert Koblet een van zijn grote nummers op. Hij rijdt een solo van 140 kilometer en wint de etappe met 2 minuut 35 voorsprong. Deze dag was Koblet onnavolgbaar. Hoe hard de achtervolgers ook reden ze konden hem niet bij halen. Naast lof in de pers ook kritiek van de kenners en oud renners; de Tour win je niet door zulke escapades maar door af te wachten.

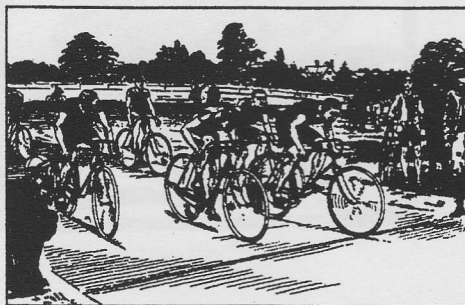
Koblet weet wel beter *So, so ! Ich wuste, dass diese Märchen der guten alte Zeit angehörten. Aber ich liess die Leute reden.* Koblet houdt nu nog rekening met Coppi, Bobet, Bartali, Geminiani en Magni als concurrenten voor de eindoverwinning. Tussen Tarbes en Luchon slaat Koblet z'n slag. In een rit over de Tourmalet, Aspin en Peyresoudre komt Coppi alleen op kop te liggen en Koblet realiseert zich *Gewint Coppi mit Vorsprung, dann hat er seine Moral, dann ist er gefährlich.* Coppi moet dus bijgehaald worden. Dat lukt en samen gaan ze op de finish af.

Koblet verslaat Coppi in de sprint. En verkrijgt de Gele Trui. Magni en Bobet zijn afgevoerd van lijst van mogelijke eindwinnaars. In de rit naar Montpellier waar Koblet nogmaals wint, verliest Coppi meer dan een half uur. Coppi moet enorm afzien en heeft een zodanig achterstand dat zelfs uitsluiting dreigt. Koblet heeft enorm met hem te doen. Terwijl hij in de schaduw van een boom zit, overdenkt hij dat de grootste van hen allen dit niet verdient. Als Coppi eindelijk de finish nadert en de fotografen zich klaarmaken om hun plaatje te schieten gaat Koblet zijn hotel binnen. Hij wil Coppi niet zien lijden.

Hierdoor is alleen Geminiani, die op 1 min 32 staat, nog een concurrent voor de eindzege. Koblet is met de Alpen nog in het vooruitzicht nog niet gerust op de eindzege. In Briançon wint Coppi de etappe over de Vars en de Izoard en daar heeft Koblet vrede mee. Belangrijker voor hem is het dat Geminiani nu op 9 min 2 staat. Mocht Koblet nog twijfel hebben aan de eindoverwinning dan maakt hij daar in de tijdrit Aix-les-Bains - Geneve een einde aan. Hij wint de etappe met 4 min 50 voorsprong op de tweede. Geminiani verliest 12 min 58 en staat nu nog wel op de tweede plaats maar met 22 min achterstand in het algemeen klassement.

De twee laatste ritten naar Parijs brengen geen verandering meer in het algemeen klassement en *Die beiden Schlussetappen nach Dijon und Paris waren wirklich Ferien...* Koblet heeft inderdaad zijn mooiste overwinning behaald.

¹ Koblet heeft in ieder geval nog een ander boekje op zijn naam staan: *Sieg im Giro* (1950)

Dynamo Kiew - Sterven voor de eer van het vaderland
 Andy Dougan, 198 pagina's, Amsterdam, 2001, Prijs:
 34,50, ISBN 90 5018 455 3

De 'wedstrijd des doods'.

"Langzaam strekten ze als één man hun armen in de nazi-groet. Het publiek was stil. De aanhangers van FC Start wisten niet wat ze ervan moesten denken. Toen hun armen op het hoogste punt waren, brulden de Oekraïense spelers als één man: 'Fizkoeltoera'. Letterlijk betekende dit 'lichaamscultuur' - in de Sowjet-Unie was het gebruikelijk dat sportmensen elkaar met dit woord begroetten.

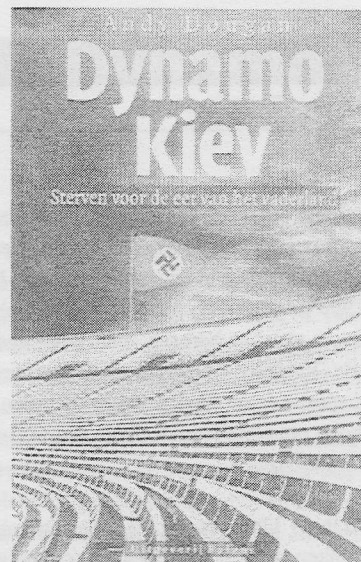
Dit politiek geladen moment speelde zich af in augustus 1942 vlak voor het begin van 'de wedstrijd des doods', een van de meest legendarische en tragische voetbalwedstrijden ooit. Het was de wedstrijd tussen FC Start, een elftal met spelers die voor de oorlog Dynamo Kiew groot hadden gemaakt en Flakelf, een team met de beste voetballers van verschillende Duitse legeronderdelen. In 'Dynamo Kiev. Sterven voor de eer van het vaderland' (her)schrijft Andy Dougan het verhaal van deze wedstrijd.

De wedstrijd was de op een na laatste uit een bijzondere reeks. In het bezette Kiew had FC Start naam gemaakt in een door de bezetter goedgekeurde competitie. In het voorjaar van 1942 deden de Duitsers namelijk pogingen de mensen in de Oekraïne ervan te overtuigen dat het leven onder Hitler te verkiesbaar was boven een bestaan onder Stalin. Het toestaan van sport-evenementen zou kunnen bijdragen tot meer sympathie van de bevolking voor de Duitse bezetter. De Duitsers zouden hierdoor in alle rust kunnen werken aan de uitvoering van Hitlers uiteindelijke doel: ontvolking van de Oekraïne.

De belangstelling voor de voetbalwedstrijden was enorm. De aandacht richtte zich vooral op het onverslaanbare FC Start. Haar prestaties op het voetbalveld kregen langzamerhand hun uitwerking op de hele stad en vergrootten de ontluikende verzetsstemming. Het effect werd nog versterkt doordat de zegereeks samenviel met de uitvaardiging van Stalins beruchte Dagorder nr. 27, die onder meer inhield dat 'definitief' een einde moest komen aan elke gedachte over terugtrekking. Meer en meer gingen de inwoners van Kiew zich met het elftal identificeren. Overwinningen waren als het ware geslaagde sabotage-acties tegen Duitse doelen.

De bezetter zocht dan ook naar een manier om met FC Start af te rekenen. De spelers simpelweg oppakken zou hen tot ongewenste martelaren maken. De Duitsers namen daarom het besluit FC Start op het voetbalveld uit te schakelen. 'Het bolsjewisme was op het slagveld onder de voet gelopen, nu moest het op het voetbalveld onder de zoden gestampt worden', zo omschrijft Dougan het plastisch.

De wedstrijd vond plaats op 9 augustus 1942. FC Start kon eigenlijk niet winnen. Haar fysieke conditie was vele malen

slechter dan die van de tegenstander. Bovendien was de scheidsrechter een SS'er die elke overtreding van Flakelf negeerde. Toch won FC Start de wedstrijd met 5-3. De vernedering was compleet toen Aleksej Klimenko, een verdediger nota bene, de hele Duitse verdediging -de doelman inclusief- passeerde, doorliep tot de doellijn en vervolgens de bal weer het veld intrapte. Na afloop namen de spelers ingetogen de felicitaties in ontvangst. Ze hielden er rekening mee dat hun overwinning represailles zou uitlokken. Aanvankelijk deden de Duitsers echter niets en FC Start speelde zelfs nog een wedstrijd. Pas na enkele weken kwam het officiële bevel om de spelers van FC Start te arresteren. Een speler, Nikolaj Korotkych, werd ontmaskerd als NKVD-agent en vrijwel onmiddellijk ter dood gebracht. De Duitsers brachten de overigen over naar een concentratiekamp in Sirets. In dit kamp vonden drie andere spelers een gewelddadige dood: Klimenko, spits Ivan Koezmenko en Nikolaj Troesevitsj, de doelman en natuurlijke leider van FC Start.

Een monument voor het stadion van Dynamo Kiew is een blijvende herinnering aan deze wedstrijd. De vier mannen die deze wedstrijd met de dood moesten bekopen, zijn hier in steen vereeuwigd. De voormalige Sowjet-Unie heeft nog jaren de mythe in stand gehouden dat het voltallige team op het veld is opgepakt en nog in voetbaltenue is geëxecuteerd. Onder Chroestjow gaf de Communistische Partij haar officiële zegen aan deze versie van het verhaal. Later verklaarde Brezjnev, zelf een Oekraïner, de voetballers heilig door hen te onderscheiden als 'Helden van de Sovjet-Unie'. Het is een van de verdiensten van Andy Dougan dat hij deze versie van de wedstrijd, die naadloos paste in de Sowjet-propaganda, nuanceert.

Ook anderszins geeft dit boek inzicht in de verwevenheid van sport en politiek. 'Pacifictie door normalisatie' noemt Dougan de pogingen van de bezetter om via sportwedstrijden de Russen voor zich te winnen. De overeenkomsten met de situatie in het bezette Nederland zijn opmerkelijk. Net als in Nederland blijkt dat de Duitse bezetter de sport mede wilde gebruiken om identificatie, integratie en stabilisatie in een bezet land tot stand te brengen. Sport als politiek instrument lijkt, kortom, een wezenlijk onderdeel van de Duitse bezettingspolitiek te zijn geweest.

Ter gelegenheid van het 300-jarig bestaan van restaurant 'Paardenburg', in Ouderkerk aan de Amstel, gaf de directie een boekje uit dat de geschiedenis van dit etablissement in beeld brengt. Het is in 1993 uitgekomen en geeft een overzicht van de lotgevallen van een voormalige herberg, zoals er vroeger talloze geweest moeten zijn. Vanwege de informatie die het bevat op het gebied van het sportieve vermaak in vroegere tijden, leek het belangwekken genoeg om er door middel van een samenvatting alsnog aandacht voor te vragen.

Vermaakt men zich in de 17e eeuw vooral tijdens kermissen en jaarmarkten met drinken, zingen en pijproken, er werd ook veel aan gokken gedaan en kaartspelletjes, schaken en dobbelen. 'Paardenburg' vormde daarop geen uitzondering. De gasten die de herberg aandeden konden er hun benen strekken, waarvoor een spelletje kolfen wel heel geschikt was. Tot het jaar 1810 bezat 'Paardenburg' zelfs een 'royale' kolfbaan. We weten dat in de 17e eeuw kolfen een van de populairste volksvermaken is geweest en dat tegen het einde van de 18e eeuw er in de omgeving van Amsterdam zelfs 136 banen bestonden. Hoe deze tak van sport zo snel kon verdwijnen dat er omstreeks 1880 niet een meer over was, is niet gemakkelijk te verklaren. Sommigen houden het erop dat het kolfen gaandeweg door het biljarten is verdrongen.

'Paardenburg' dankt zijn naam aan de gelegenheid die het bood om van paarden te wisselen. Daaruit ontwikkelden zich allerlei horeca-activiteiten. De gasten bestonden niet alleen uit ruiters, ook kon men er de paarden der trekschuiten die langs de Amstel voeren verversen. Vanzelfsprekend gold dat ook voor de talrijk passerende koetsen. Aan het begin van de 19e eeuw blijkt 'Paardenburg' uitgegroeid te zijn tot een herberg met een koets-huis en ruime stallen en de eerder genoemde kolfbaan. In de notulen van de gemeenteraad werd soms geklaagd over illegaal dobbelen, wat vooral tijdens de zogeheten na-kermis gebeurde. Het staat niet vast of 'Paardenburg' zich hier aan bezondigde.

Wel krijgen we vaste grond onder de voeten met het bericht dat de plaatselijke afdeling van de Hollandsche Maatschappij van Landbouw in 1860 een harddraaverij langs de Amstel en een wedstrijd in zaklopen, voor heren uiteraard, organiseerde. Of er sprake was van een jaarlijks terugkerend evenement blijkt niet, wel is zeker dat de draverij in 1861 en 1865 is herhaald. De periode na 1860 valt op door een aantal nieuwe initiatieven op sportief gebied. Zo werd tussen 1870 en 1890 bij 'Paardenburg' gestart voor de 'head of the river' en kwam het in 1871, onder leiding van de burgemeester, tot de oprichting van de 'IJsclub Nieuwer- en Ouder-Amstel'. We vernemen verder van een groep vrienden die omstreeks 1885 per boot uit Amsterdam arriveerden en hun dorst in 'Paardenburg' leste. Het is aannemelijk dat niet alleen liefhebbers van de watersport, maar ook schaatsers in de herberg aangelegd hebben. Zoals destijds gebruikelijk, zal ook de waard van 'Paardenburg' schaatswedstrijden om spek en bonen hebben laten verrijden. Als laatste vorm van sportief

vermaak was er de speeltuin, die in het begin van de 20ste eeuw voor kinderen van dagjesmensen werd aangelegd en tot 1965 bestaan heeft.

Een zichtbare herinnering aan sportief vermaak biedt het interieur van het restaurant, met schilderijen van Johan C. Braakensiek. Het zijn doeken van ongeveer anderhalf bij anderhalve meter, die verschillende vormen van sportieve bezigheden uit het laatst van de 19e eeuw laten zien. Braakensiek, die bekend werd als illustrator van de boeken van Dik Trom, schilderde ze in de jaren 1885-1890. Een schilderij stelt, met een knipooog naar 'Paardenburg', paardenraces voor. Andere tonen schaatsers op een vijver in het Vondelpark en er zijn nog meer voorstellingen van ijspret. Ook is er een voorstelling van een kruiwagenrace voor dames.

Historisch gezien is het schilderij 'Roeiwedstrijd op de Amstel' heel interessant, het tafereel van een wedstrijd van twee-met-stuurman, met prins Hendrik (1820-1879) als deelnemer, broer van koning Willem III. 'Hendrik de Zeevaarder', zoals hij ook werd genoemd, had een band met de hoofdstad, die tot uitdrukking komt in een standbeeld en een naar hem genoemde kade. In zijn jonge jaren was Hendrik een enthousiast roeier, maar toen Braakensiek zijn schilderij maakte was hij al overleden. Bijzonder aan het schilderij is dat het een van de weinige 19de-eeuwse voorstellingen is van een lid van het koninklijk huis als actief sportbeoefenaar.

De Tour de France is en blijft een fenomeen. Hoewel dopingperikelen de laatste jaren de sportieve prestaties in de publiciteit overvleugelen, vult de Tour nog altijd vele krantenpagina's en uren zendtijd op radio en televisie. Ik behoor tot de bevoorrechten die een aantal malen dit sportevenement van dichtbij hebben mogen meemaken en ik weet nog dat de eerste kennismaking, dat was in 1977, een grote indruk achterliet. Zelf deel uitmaken van het spektakel waar je als jongetje plakboeken van had bijgehouden en van wiens helden je plakplaatjes had verzameld, ja, dat was iets!

Natuurlijk staan de grote succesrijke gebeurtenissen die ik daar van dichtbij meemaakte op mijn netvlies. De elf (ja 11!) etappeoverwinningen van de Raleighploeg van Peter Post in 1980, om maar eens wat te noemen. Of de eindoverwinning van Joop Zoetemelk in datzelfde jaar... Maar hoe gek het ook mag lijken, het zijn niet die grote successen die mij het scherpst zijn bijgebleven uit de Tour. Nee, twee voorvallen van geheel ander kaliber strijden in mijn herinnering om de voorrang: de lijdensweg van Cees Bal op de flanken van de Glandon en de ontluistering van de jarenlang alleskunner Eddy Merckx. Het zal geen toeval zijn dat beide zaken zich afspeelden in 1977, in mijn eerste Tour dus.

We moesten die dag de Alpen in waar de cols wreed lagen te wachten op de renners. De eerste zestig kilometers waren vlak en zoals wel vaker gebeurde, formeerde zich rap een kopgroepje van niet-klimmers met de bedoeling met zoveel mogelijk voor-sprong aan de eerste klim te beginnen. Dat lukte en Cees Bal en de zijnen begonnen een kleine twaalf minuten eerder aan het gevecht met de Glandon dan de rest. Toen er honderd meter geklommen was, moest Bal als eerste lossen en begon voor hem de lijdensweg. Met oud-coureur Gerard Koel aan het stuur van de volgauto hebben we lang achter en af en toe pal naast Bal gereden. We zorgden voor water en morele steun en zagen van heel dichtbij wat lijden was. Ik voel nog de blijdschap van het moment die Bal, even voor de top, had toen hij het peleton zag naderen. In mijn debutantenvreugde vond ik het fijn voor Cees dat hij gezelschap kreeg en niet meer alleen hoefde te lijden. Wat een misverstand! Het peleton kwam erop en erover en Bal was weer alleen... Vlak voor het sluiten van de tijdcontrole arriveerde de Zeeuw bij de finish. Steenkapot! De debutant in mij was er zeker van dat we Bal de volgende dag niet meer terug zouden zien. Ik leerde daar hoeveel een getraind sport-lichaam kan hebben: Bal verscheen de volgende dag fris aan het vertrek, haalde uiteindelijk Parijs en eindigde als 51e in het klassement van die Tour.

En dan Eddy Merckx. Hij reed in datzelfde jaar, 1977, zijn 7e Tour. Vijf had hij er gewonnen en het aantal etappezeges stond al ruim boven de dertig. Maar toen kwam de grootste aller tijden zichzelf genadeloos tegen. In de rit naar St. Etienne waren de Spanjaard Menendez en de Portugees Agostinho de koplopers. Maar toen Merckx zich losmaakte uit het peleton en de achtervolging inzette, waren zij prompt kanslozen geworden. Zo was het toch altijd gegaan al die jaren? Wat Merckx wilde, gebeurde. Alleen, die dag konden de benen niet meer wat het hoofd wilde. Merckx bleef hangen tussen de groep en de beide koplopers, en vocht daar een eenzame, verloren strijd. Een groot kampioen werd keihard geconfronteerd met de werkelijkheid: hij kon niet meer, voor hem was geen succes meer weggelegd.

Agostinho en Menendez werden later wegens dopinggebruik uit de uitslag verwijderd. De als derde gefinishte Merckx was niet gecontroleerd en aan hem kon de ritzege derhalve niet worden toegekend. Er was geen winnaar die dag...

Na twaalf jaar wielergod te zijn geweest was Eddy Merckx weer gewoon een mens geworden. Symbolischer had dat proces zich niet kunnen voltrekken.

Groningen heeft de primeur. The Knicker Bockers (TKB) bezit een vrouwenteam dat als eerste vrouwelijke studententeam ooit gepromoveerd is naar de eerste klasse. Misschien moet u de zin nog eens lezen: een studententeam naar de eerste klasse! (Na de eerste divisie komt de hoofdklasse, een soort eredivisie). Wellicht dat u ook na herlezen van de zin nog denkt: nou en? Maar het bijzondere van de prestatie zit hem erin dat een studententeam amper sponsoring kent (de dames kregen toen ze twee jaar geleden naar de tweede klasse waren gepromoveerd opeens beperkte reiskostenvergoeding, dat wil zeggen ze mochten van de elf uitwedstrijden, vijf keer een busje huren) en dat het enige continue is dat je weet dat er geen continuïteit is. Laat staan dat er spelers gekocht kunnen worden. TKB doet het echter over het geheel niet slecht: ook de mannelijke studenten spelen al een aantal jaren in de eerste klasse. Het begin was, zoals het cliché ook vermeld, het moeilijkst. In 1967 opgerichte TKB pas in het seizoen 1979-1980 het eerste vrouwenteam. Dat zich na twee wedstrijden terugtrok wegens te weinig speelsters. Het jaar daarop begon het pas echt. In 1986-1987 werd promotie naar de vierde klasse gevierd, vijf jaar later de

entree in de derde klasse. Pas in juni 1998 konden Coralie Velleman, Yvonne de Boer, Marije Boot, Margriet de Vegt, Hillie Elzinga, Janke Oosterhaven, Geerdien Eringa, Barbara Verel, Marjanne Nauta, Ilja van der Velde, Alie de Jong, Brenda Kamphuis en Noe Chee weer feest vieren¹ (na een aantal jaren in de top-5). Het vrouwenteam was vooral een gezellig team dat ondanks een onregelmatig leven, studieresultaten halen en doorzaken toch kwaliteit genoeg had om hogerop te komen. Ook als de feestende vrouwen twee jaar geleden in hun enthousiasme het eerste mannenteam in de laatste en belangrijkste competitiewedstrijd een doelpunt door de neus boorden, ook als het licht werd uitgedaan in de trein (op de terugreis 's avonds laat na een gewonnen uitwedstrijd werd het lied van De Dijk: Mag het licht uit? ingezet), de vlam van TKB blijft altijd branden. TKB gaat nooit verloren!

¹ Het team dat dit jaar naar de eerste klasse promoveerde bestond uit: Synnøve Bjørkhuge, Margreet Dijkstra, Iris Mank, Riet Misker, Ilja van der Velde, Helena Beukema, Janke Oosterhaven, Yvonne de Boer, Mintje Boersma, Juul de Vrome, Tanja van 't Veld, Geerdien Eringa, Mirjam de Bruin en Margriet de Vegt. Slechts vijf waren er in 1998 ook bij.

Vijf vragen aan één van onze leden....

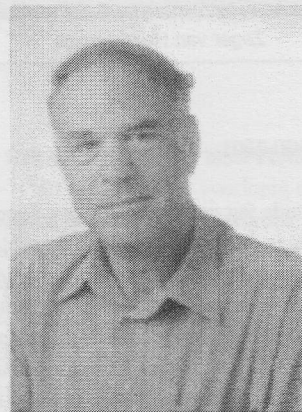
naam: Ruud Paauw

woonplaats: Leiden

opleiding: middelbare school, Instituut voor Perswetenschappen.

Beroep oud-(sport)journalist, vrije-tijds archivaris

NOC 1980-1995.

1. Wat was uw eerste contact met sportgeschiedenis?

Met St.Nicolaas in 1948 kreeg ik het Olympisch Logboek van Klaas Peereboom dat als elfjarige diepe indruk op me maakte. Ik vind het trouwens nog steeds een prachtig boek en lees het elk jaar een keer. Van toen af zette zich een verzamelwoede in mij vast die tot op de dag van vandaag voortduurt. Ik schat dat ik nu zo'n 2000 banden bezit. De boeken vallen bijna mijn werkkamer uit.

2. Wat is uw eigen bijdrage aan het sporthistorisch onderzoek?

In 1968 heb ik een boekje geschreven getiteld 'Spelen met Goud' met een overzicht van de moderne Olympische Spelen. Verder was ik medeauteur van het jubileumboek van het Nederlandsch Olympisch Comité 1912-1986, 'Kroniek van de Olympische Spelen', van 'De Geschiedenis van Oranje - het Nederlands elftal 1905-1989' en van het 'Gouden Boek van de Nederlandse Olympiërs'. In tal van dagbladen en weekbladen heb ik historische stukken geschreven, vooral over de Olympische beweging.

3. Wat zijn de beste sporthistorische boeken die u gelezen hebt?

Er moet heel wat mee naar een onbewoond eiland, maar ik zal me inhouden: Olympisch Logboek 1948 (Peereboom), 100 Jaar Sport (Adriani Engels), Big Bill Tilden (Deford), The Games must go on- Avery Brundage and the Olympic movement (Guttman), The Complete Book of the Summer Olympics (Wallechinsky), In de Pas (Swijtink), Jesse Owens -an American life (Baker), Babe -The life and legend of Babe Didrikson Zaharias (Cayleff), 130 Jaar atletiek in Nederland (Heere en Kappenberg).

4. Wat vindt u belangrijke te besturen thema's op sporthistorisch gebied?

Er moet eens een grondige studie komen van sportbeoefening tussen de beide wereldoorlogen, dat is een zeer interessante periode. Ik bedoel natuurlijk geen opsomming van prestaties, maar echt een diepte-studie. Er ligt veel materiaal, maar het is zo verbrokkeld. En ik zou graag een studie zien van de 'zuivering van sportlieden en sportbestuurders' na de oorlog. Swijtink schrijft er wel het een en ander over, maar er is vast meer. De naleving van het zogenaamde amateurisme in Nederland tussen pakweg 1930 en 1950 zou ik ook wel eens bekeken willen zien, evenals 'op-en ondergang van de baanwielerssport in Nederland'.

5. Hoe ziet u de toekomst voor sportgeschiedenis?

Gelukkig heel wat zonniger dan een jaar of tien geleden, toen er alleen maar een beetje hobbyistisch werd aangerommeld. Dat laatste gebeurt nog wel, dat zag je bijvoorbeeld goed aan die serie van Thomas Rap (Nederlandse Sportbibliotheek). Maar er zijn toch wel mooie dingen in omloop gekomen. Wat nog ontbreekt is een zekere lijn: wat moet er nu echt gebeuren voor iets totaal verloren gaat? Om er echt lijn in te brengen hebben we een leerstoel aan een universiteit nodig. NOC*NSF moet trillen van schaamte dat ze daartoe nooit stappen heeft ondernomen. In een grote-mensenland als Duitsland heb je wel vijf of zes hoogleraren op dit gebied. Wij blijven maar kleine peutersaars. Het wordt hoog tijd dat Theo Stevens de eerste sportprof van Nederland wordt.

1. Het seizoen 2000-2001

Het meest opvallende feit van het achter ons liggende Europacupseizoen, is dat geen enkele van de acht deelnemende Italiaanse clubs doordrong tot de kwartfinales. Fiorentina, afgelopen jaren een gedegen subtopper in de Serie A, werd in de eerste ronde van de UEFA Cup roemloos uitgeschakeld door FC Tirol. Juventus wist zich in de Champions League (CL) niet voor de tweede ronde te plaatsen. Lazio, in 2000 kampioen en bekerwinnaar in eigen land, moest in de tweede ronde van de CL het onderspit delven tegen Real Madrid en Leeds United. De miljoenenploeg Inter, met Clarence Seedorf in de gelederen, bolwerkte het in de achtste finale van de UEFA Cup niet tegen de Spaanse middenmoter Alavès. AS Roma, dit jaar de kampioen van het schiereiland, moest over twee duels zijn meerdere erkennen in Liverpool. Parma boog het hoofd voor PSV en AC Milan ten slotte redde het thuis in de beslissende wedstrijd van de tweede ronde van de CL niet tegen Deportivo La Coruña. Zo kwam het dat alle Italiaanse clubs voor de beslissende fase uitgeschakeld waren in de twee Europese toernooien. Is dit in de geschiedenis van het Europacupvoetbal ooit eerder gebeurd? En wat is de oorzaak van de vroege uitschakeling van de Italianen?

2. De geschiedenis van Italiaanse clubs in Europa (1955-2001)

A. 1955-1981

In 1955 werd door de Fransman Gabriel Hanot de Europacup voor landskampioenen opgericht, in 1958 uitgebreid met de Jaarbeursstedenbeker (sinds 1972 UEFA Cup) en in 1961 voltooid met de Europa Cup voor bekerwinnaars. Van 1955 tot 1981 waren de Italiaanse clubs in deze drie toernooien zeer succesvol. Als enig land was Italië in deze kwarteeuw altijd vertegenwoordigd in de kwartfinales van een van de Europese toernooien. Ik behandel ze kort achter elkaar.

In de Europa Cup I bereikten Fiorentina (in 1957) en AC Milan (in 1958) de finale, maar moesten hun meerdere erkennen in het destijds superieure Real Madrid. Vijf jaar later sloeg AC Milan wel toe en veroverde ten koste van Benfica met sterspeler Eusebio door twee doelpunten van Altafini als eerste Italiaanse club de Europa Cup I. In de twee daaropvolgende jaren volgde Inter met als boegbeelden Mazzola en Jair dat voorbeeld en versloeg Real Madrid (1964) en Benfica (1965). Datzelfde Inter was twee jaar later verliezend finalist (1-2 tegen Celtic) en in 1972 (0-2 tegen Ajax). Tussendoor veroverde AC Milan voor de tweede keer in haar geschiedenis de Europa Cup I: in 1969 werd Ajax met 4-1 verslagen door een geniale Rivera en drie doelpunten van Prati. In 1973 tenslotte bereikte Juventus voor het eerst de eindstrijd der landskampioenen, maar verloor door een doelpunt van 'Goudhaantje' Rep van Ajax. Tussen 1955 en 1981 was er vier keer een Italiaanse winnaar, vijf keer een verliezend finalist en strandde er vier keer een Italiaanse club in de halve

finale (zie Tabel 1). Altijd was er een Italiaanse vertegenwoordiger in de kwartfinale.

In 1961 won Fiorentina de eerste jaargang van de Europacup II door Glasgow Rangers over twee wedstrijden te verslaan. In 1962 stond de club uit Florence weer in de finale, maar was de mindere van Atletico Madrid. AC Milan won zes jaar later de finale van HSV met 2-0 door twee goals van Hamrin en in 1973 met 1-0 van Leeds door een treffer van Chiarigi. In 1974 echter verloren de Rossoneri de finale met 2-0 van Magdeburg. Drie keer was er van 1955 tot 1981 een Italiaanse winnaar, twee keer een verliezend finalist en drie keer bereikte een Italiaanse ploeg de halve finale (zie Tabel 1).

In de Jaarbeursstedenbeker, alias UEFA Cup, won AS Roma in 1961 de finale ten koste van Birmingham, verloor Juventus vier jaar later de finale van Ferencvaros en in 1971 van Leeds. Pas in 1977 was er weer een Italiaanse winnaar: Juventus versloeg Bilbao (1-0 en 1-2). Twee keer wist een Italiaanse club dus de UEFA Cup te winnen, twee keer was er een verliezend finalist en vijf keer strandde een ploeg uit de Serie A in de halve finale (zie Tabel 1).

De Italiaanse clubs waren van 1955 tot 1981 zeer succesvol in de drie Europese toernooien. Zo succesvol dat er in ieder geval altijd een Italiaanse vertegenwoordiger was in de kwartfinale van een van de Europese toernooien; dit in tegenstelling tot de drie andere grootmachten in Europa. Engelse (1956), Duitse (1956, 1957) en Spaanse (1970, 1972) clubs ontbraken wel in de kwartfinales. Deze opvallende serie duurde tot aan het seizoen 1981-82, dat na Tabel 1 aan de orde komt.

Categorie	ECI	ECII	ECIII	Totaal
Winnaar	4	3	2	9
Finaleplaats	5	2	2	9
Halve finale	4	3	5	12
totaal	13	8	9	30

Tabel 1. Aantal winnaars, verliezend finalisten en halve finale plaatsen van 1955-1981 van Italiaanse clubs in de drie Europese toernooien.

B. Het seizoen 1981-82

Voor het seizoen 1981-82 waren de prestaties van de Italiaanse ploegen in de Europacup opvallend goed te noemen. In dit seizoen liep het echter anders. In de Europacup I werd Juventus met als dragende speler Bettiga in de tweede ronde uitgeschakeld door Anderlecht (3-1 en 1-1). AS Roma werd in de Europacup II eveneens in de tweede ronde verslagen en wel door Porto (2-0 en 0-0). In de UEFA Cup moest Napoli in de

eerste ronde haar hoofd buigen voor Radnicki Nis (0-0 en 2-2) en Internazionale erkende in de tweede ronde haar meerdere in Dinamo Boekarest (3-2 en 1-1). Vier Italiaanse vertegenwoordigers na de tweede ronde naar huis: dit was ongekend in de geschiedenis van het Europese clubvoetbal. De Italianen hadden na de winterstop daarom wel alle rust om zich voor te bereiden op het WK in Spanje, hetgeen na een aarzelende start leidde tot de wereldtitel met diverse bepalende spelers van Juventus (Rossi, Causio), Internazionale (Bergomi) en AS Roma (Conti).

C. 1982-2001

In de jaren '80 en '90 kreeg de Italiaanse superioriteit in Europa werkelijk gestalte. Verloor Juventus in 1983 nog met 1-0 de Europacup I finale van het HSV door een prachtdoelpunt van Magath, in 1984 won de 'Oude Dame' met Platini, Scirea en Boniek de Europa Cup II en op 29 mei 1985 legde zij voor de eerste maal in haar geschiedenis beslag op de Europacup I door Liverpool te verslaan. Vier jaar later gaf het Milan van Rijkaard, Gullit en Van Basten een show weg tegen Steaua Boekarest (4-0) en in 1990 versloegen de Rossoneri Benfica met 1-0 door een goal van Rijkaard. Sampdoria boog in 1992 het hoofd voor het superieure Barcelona van Koeman (1-0). Voor het laatst met Marco van Basten in de gelederen delfde Milan in 1993 het onderspit tegen Marseille (1-0). Zonder Nederlanders werd een jaar later het Barcelona van Crujff volledig weggespeeld door Savicevic en de zijnen (4-0). In 1995 verloor Milan door een laat doelpunt van Kluyvert met 1-0 in Wenen de finale van Ajax. De laatste maal dat een Italiaanse club de Europacup I veroverde was in 1996: Juventus won na strafschoppen van Ajax. Een jaar later ging Juve met 3-1 ten onder tegen het Dortmund van trainer Hitzfeld om in 1998 met 1-0 te verliezen tegen Real Madrid door een doelpunt van Mijatovic.

In de Europa Cup II had Sampdoria in 1990 door twee goals van Vialli succes tegen Anderlecht (2-0). In 1993 legde het superieure Parma beslag op deze cup door Antwerp met 3-1 te verslaan. Een jaar later ging ditzelfde Parma met 1-0 ten onder tegen Arsenal en pas in 1999 was er weer een Italiaanse winnaar: Lazio dat met 2-1 zegevierde over Real Mallorca. Dit was het laatste seizoen dat er om de Europa Cup II gespeeld werd.

In de UEFA Cup was er in de jaren '90 een totale overheersing van Italiaanse clubs. Een voorbode hiervan was 1989: Napoli met een onnavolgbare Maradona was in twee wedstrijden de meerdere over Stuttgart met Haan aan het roer (2-1 en 3-3). In 1990 zegevierde Juventus over Fiorentina (3-1 en 0-0), een jaar later versloeg Internazionale met Matthäus en Brehme in de gelederen Roma (2-0 en 0-1). Ajax, met de ontluikende ster Bergkamp in het team, gooide in 1992 roet in het eten door nipt Torino de baas te blijven (2-2 en 0-0), maar het jaar daarop was er weer een Italiaanse winnaar: Juventus speelde met Borussia Dortmund (3-1 en 3-0). In 1994 en 1998 was het wederom Inter

dat de titel voor zich opeiste. In 1995 bleef Parma de baas over Juventus (1-0, 1-1) om vier jaar later voorlopig de laatste Italiaanse winnaar van de UEFA Cup te worden. In de jaren '90 was er dus zeven keer een Italiaanse winnaar en drie keer een volledig Italiaanse finale (1990, 1991, 1995) (zie Tabel 2).

Categorie	EC I	EC II	EC III	Totaal
Winnaar	5	4	8	17
Finalist	7	2	6	15
Halve finalist	1	4	4	9
Totaal	13	10	18	41

Tabel 2. Aantal Italiaanse winnaars, verliezend finalisten en halve finalisten van 1982 tot 2001 in de drie Europese toernooien (vanaf 1999-2000 alleen CL en UEFA Cup).

De overheersing van het Italiaanse voetbal in de jaren '80 en '90 was nog groter dan in de eerste 25 jaar van de Europese toernooien. Dankzij het WK-toernooi van 1982 kreeg de superioriteit van de Italianen volledig gestalte. De zeven UEFA Cup zeges in de jaren '90 zijn daarvan een treffende illustratie. Maar waarom ging het in het afgelopen seizoen dan mis?

3. Een mogelijke verklaring voor het falen

In het eerste gedeelte van dit artikel werd geschetst hoe de acht Italiaanse deelnemers aan de twee Europese toernooien allemaal voor de kwartfinale naar huis werden gestuurd. Naar mijn mening zijn de twee voornaamste oorzaken de volgende: stond vroeger het tactische systeem in dienst van de spelers (bijvoorbeeld bij het Juventus van Platini, het Napoli van Maradona en het Milan van Van Basten), nu zijn de spelers volledig ondergeschikt gemaakt aan de tactiek (bijvoorbeeld Internazionale). Spelers in Italiaanse dienst worden 'slaaf' van de tactiek van de coach en er is weinig ruimte voor individualiteit, intuïtie en creativiteit. Zidane en Del Piero bij Juventus, Leonardo en Serginho bij AC Milan en Veron bij Lazio zijn daar dit seizoen het slachtoffer van geworden. De tweede oorzaak is dat vooral Engelse en Spaanse clubs de laatste jaren eveneens exorbitant veel geld investeren in hun selecties. Gingen vroeger vrijwel alle grote spelers naar Italië, nu is er tevens een grote trek naar de Premier League en de Primera Division (Spa). In deze twee competities krijgen de sterren wel enigszins de vrijheid zich te ontplooien. Creativiteit en intuïtie worden daar meer gewaardeerd en de tactiek staat ten dienste van het individu, terwijl het in Italië andersom is. Het is tijd voor een culturele omslag in de Serie A, willen ze weer de Europese toernooien gaan beheersen, zoals dat vooral in de jaren '80 en '90, maar ook al in de jaren '60 en '70 het geval was.

Stichting de Sportwereld vierde vorig jaar haar vijfjarig bestaan. In die periode van vijf jaar is er veel veranderd. Het ledenaantal is aanzienlijk gegroeid en er zijn veel lezers van de nieuwsbrief bijgekomen. De nieuwsbrief is ondertussen een stuk professioneler geworden, en is onlangs van uiterlijk veranderd. De projecten die de Stichting initieert zijn aanmerkelijk groter geworden. En uit uw massale opkomst op het jubileumcongres in november 2000 bleek de belangstelling van geïnteresseerden voor en de importantie van Stichting de Sportwereld binnen de sportgeschiedenis.

Om een goed beeld van het groeiende ledenbestand van de Stichting en de lezers van de nieuwsbrief te vormen werd in 1999 het idee geboren om een belronde onder de lezers te houden. Als Stichting waren wij onder andere benieuwd wie onze leden waren, wat hun interesses waren, in hoeverre zij actief betrokken wilden zijn bij stichtingsactiviteiten en wat hun oordeel over de nieuwsbrief was. Het project werd in eerste instantie uitgevoerd door Bibejan Lansink en werd vervolgens gecontinueerd door Peter Los.

In totaal zijn 64 mensen gebeld of gemaïld. De Stichting heeft geen contact gezocht met al haar leden. Musea, uitgeverijen, sportoverkoepelende organisaties en dergelijke zijn niet gebeld. De Stichting wenste enkel met haar particuliere leden in contact te komen.

De vragenlijst die de leden werd voorgelegd telde de volgende dertien vragen:

1. Hoe bent u met Stichting de Sportwereld in aanraking gekomen?
2. Sinds wanneer bent u lid van de stichting?
3. Wat is de reden dat u lid bent geworden?
4. Houdt u zich in het dagelijks leven op enigerlei wijze bezig met sporthistorische onderwerpen (Zo ja, is dat via beroep of in vrije tijd?)
5. Gaat uw interesse uit naar een specifiek deelgebied van sportgeschiedenis of een specifieke tak van sport (Zo ja, welke?)
6. Heeft u wel eens iets gepubliceerd op sporthistorisch gebied? (Zo ja, wat en in welk medium?)
7. Heeft u al eerder een bijdrage geleverd aan de nieuwsbrief?
8. Heeft u al eerder een bijdrage geleverd aan andere stichtingsactiviteiten?
9. Bent u tevreden over de nieuwsbrief zoals hij op dit moment verschijnt? (Uitsplitsen in onderwerpen/frequentie verschijnen/benadering in geheel/kwaliteit bijdragen/vaste rubrieken/ waarover meer of minder tevreden)
10. Zijn er bepaalde onderwerpen waarover u graag meer bericht zou willen worden?
11. Heeft u nog andere suggesties met betrekking tot de nieuwsbrief?
12. Zouden wij u in de toekomst mogen benaderen voor het leveren van een bijdrage (artikel/recensie/interview) op het gebied waar speciaal uw interesse naar uit gaat?
13. Zouden wij u in de toekomst mogen benaderen voor het leveren van een bijdrage aan een van de andere stichtingsactiviteiten?

De resultaten op de vragen waren als volgt:

1. De meeste leden zijn via het college sportgeschiedenis van Theo Stevens in aanraking gekomen met Stichting de Sportwereld (circa 26% van het totaal aantal leden). De tweede bron van contact was eveneens Theo Stevens, maar niet via het bewuste college sportgeschiedenis (23%). Andere meer gehoorde antwoorden waren: via het Historisch Platform (8%), als spreker zijnde op een bijeenkomst (8%), via Wilfred van Buuren (8%).
2. De meerderheid van de leden is lid van de Stichting geworden in de jaren '98 en '99 (beide samen circa 60%, elk afzonderlijk respectievelijk circa 31% en 29%). Het college sportgeschiedenis van Stevens werd in die periode gegeven, en was de impuls voor lidmaatschap. Een tweede belangrijk jaar voor de Stichting was 1994. Toen nog de Studiegroep Sportgeschiedenis geheten, werd circa 20% van het huidige ledenbestand lid van de Stichting. De resterende twintig procent van de leden is verdeeld over de jaren '95 tot '97 lid geworden.
3. De rede van lidmaatschap is voor de meerderheid van de leden dezelfde (circa 70%), namelijk vanwege hun (algemene) interesse in sportgeschiedenis en hun verlangen om op de hoogte te blijven van activiteiten en ontwikkelingen op het gebied van de sportgeschiedenis. Andere gehoorde redenen zijn:
  - Studeert binnenkort af op sporthistorisch onderwerp (circa 8%).
  - Heeft een boek geschreven, via deze weg lid geworden (circa 8%).
4. Het grootste gedeelte van de leden houdt zich met sporthistorische onderwerpen bezig in de vrije tijd (circa 62%). De resterende 38% van de Stichtingsleden zijn beroepsmatig werkzaam met sportgeschiedenis.
5. Op deze vraag werd op uiteenlopende wijze geantwoord. De meest gehoorde antwoorden waren de volgende:
  - Voetbal (circa 35%).
  - Wielrennen (circa 15%).
  - Olympische Spelen (circa 15%).
  - Maatschappelijke, sociale en cultuurhistorische betekenis en ontwikkeling van sport (circa 12%).
  - Schaatsen (circa 8%).
6. Circa 70% van de leden heeft wel eens iets gepubliceerd op sporthistorisch gebied. Dertig procent heeft dit niet gedaan. De volgende media werden gebruikt door de 70%:
  - Boek (circa 45%).
  - Artikel (circa 45%).
  - Bijdrage op website (circa 10%).
7. Circa 31% van de leden heeft al eerder een bijdrage geleverd aan de nieuwsbrief (in diverse vormen en op verschillende tijdstippen), de resterende 69% heeft dit niet gedaan.
8. Circa 30% van de leden heeft al eerder een bijdrage geleverd aan andere stichtingsactiviteiten (verschillende bijdragen, te divers om te vermelden), 70% deed dit niet.
9. De tevredenheid over de nieuwsbrief, uitgesplitst in verschillende criteria, is als volgt:
  - Onderwerpen:
    - Tevreden (circa 80%).
    - Ontevreden (circa 10%).
    - Anders (10%).

Gehoorde opmerkingen:

- Zou wat uitgebreid kunnen worden.
- Te weinig diepgang, te kort.
- Nogal eenzijdig gedomineerd.
- Nogal Amsterdams/randstedelijk georiënteerd.

Frequentie van verschijning:

- Tevreden (circa 70%).
- Ontevreden (circa 30%).

Gehoorde opmerkingen:

- Zou minder frequent mogen verschijnen, met meer omvang.
- Kwartaal is te weinig.
- Liever een dikker kwartaalblad dan een dunne nieuwsbrief.
- Zou vaker mogen verschijnen.
- Meer regelmaat.

Benadering in geheel

- Tevreden (circa 55%).
- Ontevreden (circa 30%).
- Geen mening (circa 15%).

Gehoorde opmerkingen:

- Dieper op de onderwerpen ingaan.
- Handzaam, compleet en goed leesbaar.
- Teveel 'hapsnap', er blijkt nog te weinig uit dat er een samenhangend idee is.
- Zou wat meer een breed (leken) publiek moeten aanspreken (minder wetenschappelijk).
- Soms iets te specialistisch.
- Zou iets professioneler mogen (meer diepgang).
- Benadering is een beetje amateuristisch, maar dat is eigenlijk juist de beste manier.

Kwaliteit Bijdragen

- Tevreden (circa 85%).
- Ontevreden (circa 15%).

Gehoorde opmerkingen:

- Wisselend, van vaste auteurs goed.
- Zal waarschijnlijk in de loop van de tijd beter worden.
- Tevreden, gezien de beperkte mogelijkheden.
- Leest makkelijk weg.
- Kort maar krachtig.

Vaste rubrieken

- Tevreden (circa 55%).
- Ontevreden (circa 10%).
- Geen Mening (circa 35%).

Gehoorde opmerkingen:

- Goede boekrecensies.
- Recensies zouden wat meer 'up to date'/actueel mogen.
- 'Vijf vragen aan' hoeft niet zozeer, kritische recensies zijn van groot belang.

Waarover minder/meer tevreden

- Zou meer discussie in mogen.
- Zouden buiten de nieuwsbrief meer lezingen en evenementen gehouden moeten worden.
- De nieuwsbrief zou mooier en groter uitgegeven moeten worden als dit financieel haalbaar zou zijn.

-Meer illustraties.

- Er zijn onderwerpen die minder aanspreken. Af en toe iets te theoretisch, ver van de praktijk.
- Bekendheid van de nieuwsbrief. Meer publiciteit zou nodig zijn.

10. De leden van de Stichting waren van mening dat aan de volgende onderwerpen meer aandacht kan worden besteed:

- Meer scriptiebesprekingen.
- Het hoe, wanneer en waarom verdwijnen van bepaalde takken van sport.
- Meer beschouwingen over de relatie tussen sport en politiek.
- Over de actualiteit, dus de wat kortere en snellere berichten.
- Boekrecensie mogen uitgebreider.
- Stand van zaken in het sporthistorisch onderzoek.
- Collecties en archieven uitlichten.
- De nieuwsbrief zou niet zo zeer inhoudelijke artikelen moeten publiceren, maar meer een beeld moeten geven van wat er op het terrein van sportgeschiedenis gaande is.
- Meer aandacht voor Franse en Italiaanse sportgeschiedenis. De nadruk ligt vooral op de Angelsaksische wereld.
- Sporten met een lange traditie (paardrijden, atletiek, cricket, rugby en golf).
- Wat minder gericht op takken van sport. Wat meer gericht op thema's.
- De ontstaansgeschiedenis van de sport, en hoe verplaatsten de eerste wedstrijdssporters (1890-1910) zich van A naar B.
- Bij jubilea sportverenigingen een overzicht van de clubgeschiedenis geven.
- De geschiedenis van de sport in relatie met de actualiteit.
- Denkbeelden over het lichaam en lichaamscultuur door de geschiedenis heen.
- Manier waarop verenigingen reilden en zeilden in de oorlogsjaren.
- Nederlandse olympiërs.
- Wintersporten.

11. De Stichtingsleden hadden de volgende suggesties met betrekking tot de nieuwsbrief:

- Zou dikker mogen.
- Groter lettertype voor oudere lezers.
- Lay-out mag sneller en flitsender. De lay-out dus aantrekkelijker maken.
- Verschijningsvorm mag beter. De leesattentie wordt er aanzienlijk door verhoogd.
- Werving van leden professioneler aanpakken. Meer doen met adverteren. Potentieel wordt zo niet volledig aangeboord.
- Meer provinciale geschiedenis.
- Het moet niet te pietluttig worden, er zou iets populairder geschreven mogen worden.
- Er zouden meer verbanden moeten worden gelegd met andere aspecten binnen de maatschappij.

12. Circa 80% van de leden is, mits de tijd het toelaat, bereid om een bijdrage te leveren aan de nieuwsbrief. De resterende 20% heeft te weinig vrije tijd over, of is binnen kennis en vermogen niet in staat een aandeel te leveren.

13. Circa 80% van de leden zouden wij mogen benaderen voor het leveren van een van de andere stichtingactiviteiten. De resterende 20% kan de Stichting niet benaderen.

REDACTIONEEL

De Sportwereld, nieuwsbrief van stichting de Sportwereld, geeft informatie over activiteiten van de Stichting. Daarnaast bevat de nieuwsbrief artikelen, interviews, boekbesprekingen en ander nieuws over de geschiedenis en achtergronden van de sport. Stichting de Sportwereld stelt zich ten doel: het bevorderen en uitvoeren van onderzoek naar de geschiedenis en achtergronden van de sport. Zij tracht dit doel te bereiken door het organiseren van bijeenkomsten (lezingen, studiedagen en werkgroepen), door het vervaardigen van publicaties (nieuwsbrieven en boeken) en door het leggen van contacten tussen beoefenaren van en geïnteresseerden in de geschiedenis en achtergronden van de sport.

HET BESTUUR VAN STICHTING DE SPORTWERELD

bestaat uit:

Pieter Breuker,
Nico van Horn,
Peter Los,
Peter-Jan Mol (secretaris),
Jan van de Putten (penningmeester)
Theo Stevens,
Ruud Stokvis,
Sjoerd van Tiel (voorzitter).

Projectcoördinatoren:

Wilfred van Buuren,
Rogier Swagerman.

Advertentie

Wim de Heer Sportbeleidsontwikkeling 1945-2000

Drie jaar geleden nam Wim de Heer afscheid als directeur van NOC*NSF. Dit betekende het einde van een decennialang durende loopbaan in dienst van de Nederlandse sport. De kennis en ervaringen die hij gedurende al deze jaren opdeed, heeft hij nu opgetekend in dit boek. Het is een uiterst heldere en waarheidsgetrouwe afspiegeling van de ontwikkeling van het naoorlogse Nederlandse sportbeleid.

ISBN 90-6076-484-6, prijs f 47,50

DE VRIESEBORCH

Postbus 5229 - 2000 CE Haarlem - 023-5325620

COLOFON

De Sportwereld is een uitgave van Stichting de Sportwereld. Redactie: Wilfred van Buuren, Peter-Jan Mol, Annemieke Los (lay out), Michiel Rehwinkel (eindred.), Eva Hogenbirk (hoofdred.). Aan deze uitgave werkten mee: Andre Swijntink, Ruud Paauw, Remco Plas, Zeger van Herwaarden, Theo Stevens, Ab Bloemendaal, Gerbrand Bakker, Nico van Horn, Renzo Verwer, Heinze Bakker, Theo Bollerman. Redactieadres: Stichting de Sportwereld, Postbus 11781, 1001 GT Amsterdam. Telefoon: 020-6928903. Email: desportwereld@hotmail.com. Abonnementen: de Sportwereld verschijnt vier keer per jaar. De Nieuwsbrief is alleen beschikbaar voor abonnees en medewerkers van Stichting de Sportwereld. Contributie per jaar: abonnees en medewerkers f 30,- studenten f 25,- instellingen f 40,-. U kunt abonnee of medewerker worden door uw contributie over te maken via bank of giro: ABN-AMRO rekening 62.01.45.323 t.n.v. Stichting de Sportwereld, Amsterdam. Overname uit deze uitgave is toegestaan met toestemming van de redactie.

**SURF NAAR DE WEBSITE VAN STICHTING DE SPORTWERELD:
[HTTP://MEMBERS.XOOM.COM/SPORTWERELD](http://members.xoom.com/sportwereld)**